

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง ระบายภาพหลวงพ่อบุญราลี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า รวบรวมเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย โดยนำเสนอสาระสำคัญตามลำดับดังนี้

1. หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

1.2 ความสำคัญของหลักสูตร

1.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

1.4 ระดับและประเภทของหลักสูตร

1.5 ความหมายและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

1.6 การประเมินหลักสูตร

2. การบูรณาการ

2.1 ความหมายของการบูรณาการ

2.2 ความสำคัญของการบูรณาการ

2.3 รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

3.1 วิสัยทัศน์

3.2 สาระมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาศิลปะขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

3.3 ผังมโนทัศน์ สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3.4 การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

3.5 การวัดและประเมินผล

3.6 การจัดการเรียนรู้ศิลปะ

4. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

5. การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

6. ข้อมูลโรงเรียนและท้องถิ่น

7. ประวัติ พลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์

กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

8. ความเป็นมาของระบอบการหลวงชุมพรรำลึก
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 9.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่นกับการบูรณาการ
 - 9.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
 - 9.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบูรณาการ

หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร

ความหมายของหลักสูตร นักการศึกษาได้ให้นิยามและความหมายของหลักสูตรไว้ ดังนี้ กรมวิชาการ (2534) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่เหมาะสม

ทาบา (Taba, 1962, p. 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า “หลักสูตร คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย จุดประสงค์ จุดหมายเฉพาะ การเลือกจัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 79 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า “หลักสูตรเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ทั้งหมดโดยมีโรงเรียนเป็นผู้วางแผน และกำกับเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

โบแชมป์ (Beauchamp) ได้ให้นิยามของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน (Beauchamp, 1968 อ้างถึงใน กรมวิชาการ, 2542, หน้า 4)

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2537, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หลักสูตรคือ มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่ทางโรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาตนเองไปในทิศทางที่พึงปรารถนา”

วิชัย คิสสระ (2535, หน้า 19) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรคือ กลุ่มวิชาหรือประสบการณ์ที่กำหนดไว้ให้ผู้เรียนภายใต้คำแนะนำของโรงเรียน หรืออีกนัยหนึ่ง หลักสูตรประกอบด้วยประสบการณ์ในการเรียนทั้งมวลที่นักเรียนพึงได้รับจากโรงเรียน

ภิญโญ สาร (2526, หน้า 279) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง บรรดาประสบการณ์ทั้งปวงที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองในทิศทางที่โรงเรียนปรารถนา

ชำระ บัณฑิต (2532, หน้า 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า “หลักสูตร หมายถึงแผน ซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงจุดมุ่งหมายการจัดเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากการศึกษาแนวความคิดของนักการศึกษาหลายท่าน ช่วยให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจว่า หลักสูตรเป็นการจัดมวลประสบการณ์ ที่โรงเรียนเป็นผู้ออกแบบจัดทำขึ้นให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน และ ประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

ความสำคัญของหลักสูตร หลักสูตรมีความสำคัญเป็นตัวกำหนดทิศทางของการจัดการศึกษา นักการศึกษาจึงได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

วิชิต สุรัตน์เรืองชัย (2534, หน้า 26) ได้สรุปความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป็นเครื่องมือที่จะทำให้ปรัชญา หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของชาติบรรลุผล
2. เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. เป็นตัวบ่งชี้ความเจริญก้าวหน้าของชาติบ้านเมือง

สันต์ ธรรมบำรุง (2527, หน้า 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินไว้เป็นแนวทาง
2. หลักสูตรเป็นข้อกำหนดแผนการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศเพื่อนำไปสู่จุดมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ
3. หลักสูตรเป็นเอกสารของทางราชการ เป็นข้อบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฏิบัติ
4. หลักสูตรเป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันในระดับต่าง ๆ
5. หลักสูตรเป็นแผนดำเนินงานของผู้บริหารการศึกษาที่จะอำนวยความสะดวก ควบคุม ดูแล ติดตามผล ให้เป็นไปตามนโยบายจัดการศึกษาของรัฐบาล
6. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางในการส่งเสริมความเจริญของงาน และพัฒนาการของเด็กตามความมุ่งหมายของการศึกษา
7. หลักสูตรจะกำหนดรูปร่างของสังคมในอนาคต
8. หลักสูตรจะกำหนดแนวทางให้ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมอันเป็นการพัฒนากำลังคน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
9. หลักสูตรเป็นสิ่งบ่งชี้ความเจริญของประเทศ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาคน

ธารง บัวศรี (2532, หน้า 9-10) กล่าวว่า หลักสูตร เป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะ และทัศนคติ ในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ใน หลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การจัดการศึกษาให้แก่เด็กนั้นเน้นหนัก ไปในทางใด มีผลต่อตัวเด็กและต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

จากความสำคัญของหลักสูตรดังที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวคิดในการ กำหนดกรอบทิศทางการจัดการศึกษา ที่ใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา และสามารถนำมาใช้เป็นข้อกำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อการส่งเสริมความสามารถ พัฒนาการ และทักษะของ ผู้เรียน ตลอดจนใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานสอนของครู ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจว่าหลักสูตรมีความ สัมพันธ์กับการสอนที่สร้างประโยชน์ต่อการให้ความรู้แก่ผู้เรียน

องค์ประกอบของหลักสูตร นักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ เช่น

ไทเลอร์ (Tyler, 1960 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536) และทาบา (Taba, 1962, p. 425) ให้ความเห็นว่าหลักสูตรควรประกอบด้วยจุดประสงค์ทั่วไปและจุดประสงค์รายวิชา เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล

สุนทร บำเรอราช (2536, หน้า 24-25) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของหลักสูตร แตกต่างจากโครงสร้างหลักสูตร ได้เสนอโครงสร้างของหลักสูตรตามแนวคิดของแซส (Zais, 1976 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 24) โดยกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรประกอบด้วย 4 ส่วน คือจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียน และประเมินผล ส่วนองค์ประกอบของ หลักสูตรจะเป็นส่วนที่เสริมให้โครงสร้างมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ เอกสารหลักสูตร หนังสือเรียนหรือเอกสารประกอบการเรียน ระบบการประเมินผลการ ศึกษา แนวการสอนหรือคู่มือการสอนวิชาต่าง ๆ ครูหรือผู้สอน กิจกรรมและการจัดประสบการณ์ สื่อการสอนและอุปกรณ์การสอน

สัจจิต อุทรานันท์ (2532, หน้า 244) ได้เสนอว่าหลักสูตรควรแบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ คือ

1. เหตุผล และความจำเป็นของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร
3. เนื้อหาสาระ และประสบการณ์
4. การเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอน
5. การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนสอน และแหล่งวิชาการในชุมชน
6. การประเมินผล

7. การเสนอแนะเกี่ยวกับการช่วยเหลือ และส่งเสริมผู้เรียน

กาญจนา คุณารักษ์ (2540, หน้า 15) แบ่งองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา ประสบการณ์ วิธีการสอน วัสดุอุปกรณ์การสอน กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล

ธีรารัง บัวศรี (2542, หน้า 8-9) ได้แบ่งองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรไว้ดังต่อไปนี้

1. เป้าประสงค์ และนโยบายการศึกษา (Education Goals and Policies)
2. จุดหมายของหลักสูตร (Curriculum Aims)
3. รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร (Types and Structures)
4. จุดประสงค์ของวิชา (Subject Objectives)
5. เนื้อหา (Content)
6. จุดประสงค์ของการเรียนรู้ (Instructional Objectives)
7. ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน (Instructional Strategies)
8. การประเมินผล (Evaluation)
9. วัสดุหลักสูตรและการสอน (Curriculum Materials and Instructional Media)

จากการพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตร ตามที่นักการศึกษาทั้งของไทยและของต่างประเทศได้กล่าวไว้ ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาหลักสูตรให้มีโครงสร้างและองค์ประกอบที่สมบูรณ์ขึ้น ซึ่งหลักสูตรส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบหลักที่เหมือนกันอยู่ 4 ส่วน ได้แก่ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน หรือการนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล สำหรับองค์ประกอบอื่นๆ ที่แตกต่างกันออกไปนั้น ส่วนมากจะเป็นการแจกแจงหัวข้อที่สำคัญให้ละเอียดและมีความชัดเจนมากขึ้น

ระดับและประเภทของหลักสูตร หลักสูตรมีหลายระดับ ดังนี้

หลักสูตรระดับชาติ หรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรแกนที่เขียนไว้กว้าง และบรรจุสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศต้องเรียนรู้เหมือนกัน

หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น มุ่งการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ได้จริงในชีวิต

หลักสูตรระดับสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นเพื่อนำไปใช้จริง โดยนำหลักสูตรแม่บทมาปรับให้เป็นหลักสูตรสถานศึกษา รวมทั้งการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาขึ้นเอง เช่น หลักสูตรท้องถิ่นที่ทำเพื่อใช้ในสถานศึกษา

หลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นหลักสูตรที่สำคัญที่สุด ที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ ได้แก่ ครู ซึ่งจะนำหลักสูตรระดับชาติ ระดับท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษามา

พิจารณาปรับใช้ให้เหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 19)

ประเภทของหลักสูตร แบ่งออกเป็นหลายประเภทแต่ละประเภทสามารถที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ในขณะนั้น ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอหลักสูตรแต่ละประเภทไว้ดังนี้

1. หลักสูตรเนื้อหาวิชา (Subject Matter Curriculum or Subject Centered Curriculum)

1.1 หลักสูตรเนื้อหาวิชาประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระสำคัญซึ่งได้แก่ความคิดรวบยอด ทักษะ กฎ และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งจะใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาเนื้อหาแต่ละวิชาต่อไป

1.2 หลักสูตรแบบนี้จะเน้นที่เนื้อหาความรู้ ไม่ได้เน้นที่ผู้เรียน ผู้สร้างหลักสูตรได้สร้างหลักสูตร โดยคำนึงถึงความรู้และสาระสำคัญเป็นหลัก

1.3 หลักสูตรแบบนี้จัดขึ้นตามความต้องการของผู้ใหญ่มากกว่า ที่จะคำนึงถึงความต้องการและความสนใจของเด็กความรู้เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

1.4 หลักสูตรเน้นที่ผลการเรียนเด็กทุกคนต้องเรียนทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนกัน และต้องมีความรู้สอผ่านข้อสอบอย่างเดียวกันจากเนื้อหาสาระอย่างเดียวกัน ไม่มีการจัดเนื้อหาสาระที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลก็ต่อเมื่อเนื้อหาวิชาเปลี่ยนแปลงไป

1.5 หลักสูตรประเภทนี้ไม่ถือว่าจิตวิทยาการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญเนื้อหาวิชาเป็นเครื่องกำหนดวิธีการสอน เน้นในด้านที่ให้ครูบรรยายนักเรียนท่องจำ เน้นการสอนเรื่องใหญ่

1.6 การจัดเนื้อหาวิชาจัดเรียงตามลำดับอย่างมีระบบระเบียบ เรียงตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่มีความคล่องตัวในการที่จะจัดเนื้อหา (สุจริต เพียรชอบ, 2533, หน้า 4-5)

2. หลักสูตรสัมพันธ์ (Correlation or Correlated Curriculum)

หลักสูตรสัมพันธ์ คือ หลักสูตรที่มีความสัมพันธ์กันในหมวดวิชา หรือระหว่างวิชา แนวคิดของหลักสูตรสัมพันธ์จะเป็นแนวคิดที่พยายามขจัดปัญหาอันเกิดขึ้นในหลักสูตรหมวดวิชา เนื่องจากหลักสูตรหมวดวิชานั้นมีขอบเขตของเนื้อหากว้าง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในด้านเนื้อหาประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งการกำหนดครูให้อยู่ในแต่ละหมวดวิชา ทำให้ขาดความสัมพันธ์ในเนื้อหาที่ต่างหมวดวิชากัน อันที่จริง “ครู” น่าจะมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาทั้งสองดังกล่าว แต่สภาพความเป็นจริงนั้น ทั้งครูและผู้บริหารหลักสูตรยังมีความเคยชินอยู่กับระบบเก่าต่างคนต่างทำ และที่สำคัญที่สุดนั้นความรู้ของครูที่จะให้มีความรอบรู้ด้านนั้น บางครั้งอาจจะเป็นเรื่องสุดวิสัยที่จะกระทำได้ทุกคน ด้วยเหตุนี้การพัฒนาหลักสูตรจึงคิดหารูปแบบของหลักสูตรชนิดที่จะทำให้แต่ละวิชา และหมวดวิชาแต่ละหมวดมีความสอดคล้องต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน โดย

ไม่ขาดตอน หลักสูตรแบบนี้เรียกว่า “หลักสูตรสัมพันธ์” เช่น ระหว่างวิชาวรรณคดีกับประวัติศาสตร์ วิชาคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ วิชาภูมิศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ (วิชัย คิสสระ, 2535, หน้า 22)

3. หลักสูตรบูรณาการ (Integration Curriculum) หลักสูตรแบบบูรณาการเป็นหลักสูตรที่รวมประสบการณ์ในการเรียนรู้ โดยผู้ทำหลักสูตรได้คัดเลือกตัดตอนมาจากหลายสาขาวิชามาจัดเข้าเป็นกลุ่ม หรือหมวดหมู่ การจัดเนื้อหาบูรณาการเข้าด้วยกันเช่นนี้ จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่ต่อเนื่อง มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและต่อการพัฒนาการของผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากการเรียน จุดมุ่งหมายในการบูรณาการเนื้อหาวิชา ตลอดจนประสบการณ์เข้าด้วยกันนี้ เน้นที่ตัวผู้เรียนและปัญหาสังคมเป็นสำคัญ ไม่ได้เน้นที่เนื้อหาวิชา หลักสูตรแบบบูรณาการได้พัฒนาขึ้น เนื่องจากการแก้ปัญหาผู้เรียนมักจะได้รับความรู้ และประสบการณ์จากแต่ละสาขาวิชาเป็นส่วน ๆ เป็นตอน ๆ ไม่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527, หน้า 30-31)

จากการศึกษาหลักสูตรแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างกัน เช่น หลักสูตรระดับชาติ หลักสูตรระดับท้องถิ่น หลักสูตรระดับสถานศึกษา หลักสูตรระดับห้องเรียน และหลักสูตรประเภทตามแนวคิดของนักการศึกษา เช่น หลักสูตรเนื้อหาวิชา หลักสูตรสัมพันธ์ หลักสูตรบูรณาการ หลักสูตรหมวดวิชา หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรประสบการณ์ หลักสูตรสหสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้พิจารณาแนวคิดเหล่านี้และตัดสินใจเลือกใช้หลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรบูรณาการมาใช้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและผู้เรียน

ความหมายและรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้

เซเลอร์ และอเล็กซานเดอร์ (1974, p. 7 อ้างถึงใน สัจด์ อุทรานันท์, 2532, หน้า 31) ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐานอยู่เลย ความหมายของคำว่า การพัฒนาหลักสูตรจะรวมไปถึงการผลิตเอกสารต่าง ๆ สำหรับผู้เรียนด้วย

สมพิศ วงษ์แหยม (2535, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง การสร้างหลักสูตร หรือการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น โดยหลักสูตรใหม่ต้องมีเนื้อหาสาระ โครงสร้าง กระบวนการ และองค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สังคมเศรษฐกิจแต่ละท้องถิ่น

วิมรัตน์ จตุรานนท์ (2541, หน้า 51) ได้ให้ความหมายการพัฒนาหลักสูตรไว้ 2 ลักษณะ คือ เป็นการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น หรือสมบูรณยิ่งขึ้น และอีกความหมายหนึ่งเป็นการสร้างหลักสูตรขึ้นใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นพื้นฐาน

จากการศึกษาความหมายของการพัฒนาหลักสูตรตามความคิดของนักการศึกษา และ นักวิชาการหลายท่าน ทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรตามความจำเป็น และความสำคัญของปัญหา ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรตามความหมายของผู้วิจัยเป็นกระบวนการสร้างหลักสูตร ขึ้นมาใหม่ โดยเริ่มจากการสร้างหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียน และชุมชน กำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ แนวทาง วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่ได้รับการยอมรับมากที่สุดกระบวนการหนึ่ง คือ ขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรของ Taba ซึ่งกำหนดไว้ดังนี้ (Taba, 1962, อ้างถึงในรุจิร ภู่อาระ, 2545, หน้า 61-64)

ทาบา (Taba, 1962) เสนอรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรซึ่งกลับกันกับการพัฒนาหลักสูตร อื่น ๆ นั่นคือ ทาบาจะเริ่มต้นจากชั้นเรียนในขณะที่หลักสูตรอื่น ๆ จะเริ่มมาจากชุมชน รัฐ จังหวัด รูปแบบของทาบามี 8 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 วินิจฉัยความต้องการ

ทาบา เชื่อว่า การพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลของชุมชนและโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นทั้งความต้องการที่มีอยู่เดิมผสมผสานเข้ากับความต้องการใหม่ แล้วสรุปเป็นความเห็น เดียวกับความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดประสงค์เฉพาะ

หลังจากได้ข้อมูลความต้องการในขั้นตอนแรกแล้ว จึงนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ ซึ่งทาบาสอนแนะวัตถุประสงค์ควรจะเป็น

1. ความคิดรวบยอด (Concept) ที่จะต้องเรียน
2. เจตคติที่ควรจะเป็น
3. วิธีการคิดที่จะได้รับการเสนอแนะ
4. อุปนิสัยและทักษะที่ควรจะรอบรู้

จุดประสงค์ที่กำหนดในขั้นตอนนี้ ควรจะเป็นพื้นฐานในการสอนของครู ทาบา เชื่อว่า ความหลากหลายของความรู้ที่ได้รับจะไม่สมบูรณ์เลยทีเดียว และถ้าเพิ่มพูนความรู้มากขึ้นเท่าใด จุดประสงค์ก็จะเข้มชัดมากขึ้น โรงเรียนควรหลีกเลี่ยงระยะเวลาที่ยาวนานในการกำหนดวัตถุประสงค์ และควรมีการปรับปรุงอยู่เสมอ

ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหา

เริ่มจากการเลือกหัวข้อของเนื้อหา หัวข้อแต่ละหัวข้อควรกำหนดทิศทางไว้อย่างชัดเจน เหตุผลในการเลือกหัวข้อจะมีผลโดยตรงต่อการกำหนดทิศทางเนื้อหา ซึ่งควรมีหลักการสนับสนุน คำถามที่ว่า จะให้นักเรียนอายุเท่านี้จำเป็นต้องคำนึงถึงการวางแผนพัฒนาหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 4 จัดระบบเนื้อหา

การจัดระบบเนื้อหาเริ่มจากหัวข้อง่าย ๆ เพื่อนำไปสู่หัวข้อที่ลึกซึ้งขึ้น การดำเนินการจะสำเร็จได้ ถ้านักพัฒนาหลักสูตรเข้าใจกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องการ และพัฒนาการขยายผลออกไปได้

ขั้นตอนที่ 5-6 การเลือกและการกิจกรรม

การรอบรู้ในเนื้อหาเป็นเพียงเป้าหมายหนึ่งของการสอน แต่จุดมุ่งหมายอื่น ๆ ยังไม่อาจบรรลุได้ถ้าขาดการจัดกิจกรรม ดังนั้นจุดมุ่งหมายทั้งหมดยกเว้นระดับต่ำสุด (คือระดับความจำ) จำต้องสร้างให้เกิดร่วมกัน โดยคำนึงถึงระดับพัฒนาการของนักเรียน

กิจกรรมหลายอย่างอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้หลายอย่าง ดังนั้น การมีกิจกรรมหลากหลายและได้รับการชี้แนะจากครูคนอื่นจะช่วยให้เกิดผลดี กิจกรรมแต่ละกิจกรรมควรพยายามให้เรียงลำดับความคิด และดำเนินการอย่างต่อเนื่องจากประสบการณ์เดิมเป้าหมายสำคัญในการจัดกิจกรรม คือ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจว่าเหตุผลใดเขาจึงต้องเกิดการรับรู้สิ่งที่จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาของเขาต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การประเมินผล

โดยที่จริงแล้วควรมีการประเมินผลหน่วยการเรียนรู้เป็นระยะ ๆ การประเมินควรประเมินกระบวนการ ประเมินวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน รวมถึงควรมีการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนด้วย

ขั้นตอนที่ 8 การตรวจสอบความเหมาะสมของหลักสูตร

เป็นการตรวจสอบว่า แก่นโครงเนื้อหาสอดคล้องกับแนวความคิดในภาพรวมหรือไม่ กิจกรรมสอนเปิดโอกาสให้นักเรียนเชื่อมโยงความคิดให้กว้างออกไปหรือไม่ ลำดับขั้นตอนของเนื้อหาเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่ ความสมดุลระหว่างการเขียนและการเสนอผลงานปากเปล่าเป็นอย่างไร การจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ยึดหยุ่นเพียงใด นักเรียนมีความรู้สึกละเอียดที่จะแสดงออกโดยการพูดหรือการกระทำหรือไม่ บทเรียนเหมาะสมกับการบรรยายในโรงเรียนหรือไม่

จากการศึกษารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา ผู้วิจัยได้นำแนวคิดตามรูปแบบนี้มาใช้เป็นกระบวนการในการสร้างหลักสูตร เพราะมีจุดเด่นตรงที่รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบาเป็นการเริ่มต้นจากในชั้นเรียน ในขณะที่หลักสูตรอื่น ๆ จะเริ่มมาจากชุมชน และมีการผูกโยงหลักสูตรกับการสอนเข้าด้วยกัน รูปแบบจึงเป็นทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งช่วยทำให้ครูผู้สอนเกิดการพัฒนาตัวเอง เพื่อนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามรูปแบบนี้ไปใช้ปฏิบัติจริง

สังัด อุทรานันท์ (2532, หน้า 38) ได้เสนอแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นกระบวนการที่ความสำคัญและเป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาความต้องการของสังคมและผู้เรียน

2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นขั้นตอนที่กระทำหลังจากได้วิเคราะห์และได้ทราบถึงสภาพปัญหา ตลอดจนความต้องการต่าง ๆ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้นเป็นการมุ่งแก้ปัญหาและสนองความต้องการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล

3. การคัดเลือกและจัดเนื้อหาสาระ ในขั้นตอนนี้จะต้องผ่านการพิจารณาลักษณะของถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

4. การกำหนดมาตรฐานการวัดและการประเมินผล ขั้นนี้มุ่งจะหาเกณฑ์มาตรฐานเพื่อใช้ในการวัดและประเมินผลอะไรบ้าง จึงสอดคล้องกับเจตนารมณ์หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

5. การนำหลักสูตรไปใช้ ขั้นนี้มุ่งศึกษาจุดอ่อนหรือข้อบกพร่องต่าง ๆ ของหลักสูตรหลังจากได้มีการร่างหลักสูตรเสร็จแล้ว เพื่อหาวิธีการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรให้ดีขึ้น

6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังจากได้นำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วก็ควรประเมินผลการใช้ว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีความเหมาะสม สอดคล้อง และมีจุดใดบ้างที่ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หลังจากที่ได้รับการตรวจสอบและประเมินผลเบื้องต้นแล้วหาข้อบกพร่องให้ปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายกำหนด

ไทเลอร์ (Tyler, 1949, p. 6 อ้างถึงใน สุนทร บำเรอราช, 2536, หน้า 148) ซึ่งไทเลอร์ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์ว่า จุดมุ่งหมายทางการศึกษาเช่นใดที่โรงเรียนควรจะแสวงหา

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ว่า ประสบการณ์ทางการศึกษาเช่นใด ที่สามารถจะทำให้การเรียน

การสอนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายขั้นต้น

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์ว่า จะจัดระบบการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างไร

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ว่า จะทำอะไร จึงจะรู้ว่าจุดมุ่งหมายบรรลุถึงเป้าหมาย

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมา ผู้วิจัยสามารถนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบต่าง ๆ มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรของทาบา ที่มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน ซึ่งทำให้สามารถเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการ
การประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นตัวบ่งชี้ว่า หลักสูตรนั้นมีคุณภาพเพียงใดต่อการนำหลักสูตรมาใช้ และเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร รูปแบบการประเมินมีหลายรูปแบบ แต่นิยมใช้ เช่น รูปแบบการประเมินของปูลชองค์

รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปูลชองค์ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539, หน้า 16) รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปูลชองค์นี้ เหมาะสมกับการประเมิน

หลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ เป็นวิธีการประเมินเอกสารหลักสูตรแบบหนึ่งที่วิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตรคือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และประเมินผลการเรียนการสอน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปฏของค์ แล้วใช้สูตรปฏของค์ในการคิดคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลจากการคำนวณก็นำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ระดับใด การประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปฏของค์เป็นการนำหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของการเรียนรู้ และพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แสดงออกมาให้เห็นได้ มาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์ปฏของค์

รูปแบบการเรียนรู้ มีทั้งหมด 8 ประเภท แต่ได้รับการดัดแปลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมเพียง 6 ประเภท จะเป็นความรู้ที่เรียงจากง่ายไปหายาก ดังนี้

1. ความรู้แบบลูกโซ่ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถทำอะไรได้เป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่อง และระดับความยากสูงขึ้นตามลำดับ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1)
2. ความรู้แบบเชื่อมโยง โดยใช้คำพูดเป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกัน มาอธิบายความเชื่อมโยงให้เห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของความรู้ในแต่ละขั้นตอนด้วยคำพูด (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2)
3. ความรู้แบบผสมผสาน เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานความรู้ต่าง ๆ ที่เคยเรียนมา (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3)
4. ความรู้แบบแนวคิด เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนนำความรู้แบบผสมผสานมาทำให้เกิดแนวคิดหรือสามารถชี้ประเด็นหรือระบุสาระสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4)
5. ความรู้แบบหลักการ เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานแนวคิดหลายๆ แนวเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นหลักการใหม่ ๆ ได้ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5)
6. ความรู้แบบแก้ปัญหา เป็นความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ต่าง ๆ ที่ได้มีการแก้ปัญหามีประสิทธิภาพ (มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 6)

รายละเอียดของรูปแบบความรู้ทั้ง 6 ประเภทนั้น เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ดังนี้

1. ระดับที่ 1 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ง่ายที่สุด ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน ดังนี้
 - 1.1 การบอกชื่อหรือชี้ เพื่อแสดงถึงความสามารถที่จำสิ่งที่เรียนได้ เช่น การเรียกชื่อสิ่งของได้ ครูชี้แล้วบอกชื่อเด็กได้
 - 1.2 การเลือกหรือการบอกลักษณะ บอกลักษณะสิ่งของ เช่น บอกลักษณะของแมลงได้
 - 1.3 การบอกกฎเกณฑ์ บอกกฎเกณฑ์ที่ท่องไว้ได้ เช่น การท่องสูตรคูณได้

2. ระดับที่ 2 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าระดับ 1 ประกอบด้วยพฤติกรรม 2 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน ดังนี้

2.1 การจัดลำดับ เรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง เช่น การเรียงลำดับตัวเลข

2.2 การสาธิต แสดงวิธีการปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักขั้นตอน เช่น สาธิต

การพรวนดิน

3. ระดับที่ 3 เป็นระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ยากกว่าทุกระดับ ประกอบด้วยพฤติกรรม 4 ชนิด แต่ละชนิดจะมีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน ดังนี้

3.1 การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา สามารถสร้างสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ เช่น การสร้างรูปแบบ การกำหนดวัตถุประสงค์

3.2 การอธิบายหรือบรรยาย สามารถอธิบายหรือบรรยายสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ถูกต้องตามกำหนด เช่น อธิบายการปลูกพืช

3.3 การจำแนกหรือแยกแยะ สามารถจำแนกหรือแยกแยะประเภทของสิ่งของได้

3.4 การประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ การเรียนรู้กฎเกณฑ์และนำไปประยุกต์ใช้ได้
ตารางวิเคราะห์ปัญหามีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินหลักสูตรโดยใช้เทคนิคปุยของค์ (Puisseance Measure)

พฤติกรรมการเรียนรู้	รูปแบบของความรู้					
	แบบลูกโซ่ (น.น.=1)	แบบ เชื่อมโยง (น.น.=2)	แบบ ผสมผสาน (น.น.=3)	แบบแนวคิด (น.น.=4)	แบบ หลักการ (น.น.=5)	แบบ แก้ปัญหา (น.น.=6)
บอกชื่อ (น.น.=1)						
เลือก (น.น.=1)						
บอกกฎเกณฑ์ (น.น.=1)						
จัดลำดับ (น.น.=2)						
สาธิต (น.น.=2)						
สร้าง (น.น.=3)						
อธิบาย (น.น.=3)						
จำแนก (น.น.=3)						
ประยุกต์ใช้กฎเกณฑ์ (น.น.=3)						

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แบบปุยของค์

ขั้นที่ 1 นำองค์ประกอบของหลักสูตร คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินการเรียนรู้ทั้งหมดของหลักสูตร มาวิเคราะห์ว่าในแต่ละข้อองค์ประกอบเป็นความรู้ในลักษณะใด และพฤติกรรมการเรียนรู้นั้นอยู่ในลำดับหรือขั้นไหน

ขั้นที่ 2 นำจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลที่วิเคราะห์แล้วใส่ในตารางวิเคราะห์แบบปุยของค์

ขั้นที่ 3 คำนวณน้ำหนักคะแนนแต่ละช่องตามตารางวิเคราะห์ใช้สูตร ดังนี้

$$\text{น้ำหนักของแต่ละช่อง} = \text{น้ำหนักของรูปแบบความรู้} \times \text{น้ำหนักของพฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{จำนวนข้อในช่องนั้น}$$

ขั้นที่ 4 หลังจากได้คะแนนแต่ละช่องแล้ว ขั้นต่อไปคือ ใช้สูตรของปุยของค์เพื่อคำนวณหาคุณภาพของหลักสูตร (The Puissance Measure ใช้ตัวอักษรย่อว่า P. M. แทนคำว่าคุณภาพหลักสูตร)

$$P.M. = \frac{\text{ผลบวกของน้ำหนักของทุกช่องในตารางปุยของค์}}{\text{จำนวนข้อที่นำมาวิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 5 นำผลที่คำนวณได้มาแปลโดยมีเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผล คือ

ค่า P.M. ตั้งแต่ 1-3.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพต่ำหรือควรแก้ไข

ค่า P.M. ตั้งแต่ 4-9.99 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพปานกลางหรือใช้ได้

ค่า P.M. ตั้งแต่ 10-18 หมายถึง หลักสูตรมีคุณภาพสูงหรือดีมาก

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการประเมินหลักสูตรของปุยของค์มาใช้ประโยชน์ในการประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ก่อนนำไปทดลองใช้ โดยประเมินในองค์ประกอบ 3 ด้านที่สำคัญของหลักสูตร คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการวัดผลและประเมินผล โดยใช้ตารางปุยของค์ และสูตรปุยของค์มาคิดคำนวณ เมื่อได้ตัวเลขหรือผลการคำนวณก็นำมาเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ เพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าอยู่ในระดับใด

การบูรณาการ

ความหมายของการบูรณาการ นักการศึกษาได้ให้นิยาม และความหมายไว้ ดังนี้

ทิตนา แชมมณี (2545, หน้า 145-146) ให้ความหมายของการบูรณาการไว้ว่า หมายถึง การนำเนื้อหาสาระที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกันและจัดกิจกรรมเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 46) กล่าวถึงการบูรณาการว่า หมายถึง การนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ การจัด การเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการจำเป็นนำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมา ผสมผสานกัน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ ของแต่ละรายวิชาและเน้นถึงการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู

วิเศษ ชินวงศ์ (2544, หน้า 28) กล่าวถึงความหมายของการบูรณาการไว้ว่า การบูรณาการ หมายถึง การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียน โดยมีการเชื่อมโยงและผสมผสานกระบวนการสอน การสร้างคุณธรรมให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนให้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

ชนาธิป พรกุล (2544, หน้า 57-58) กล่าวถึงการบูรณาการว่า หมายถึง การเชื่อมโยง ความรู้ในแนวนอนระหว่างหัวข้อและเนื้อหาต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะ พิสัย และจิตพิสัย

เมื่อพิจารณาถึงความหมายของการบูรณาการ ตามที่นักการศึกษาได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัย ได้นำแนวคิดเหล่านั้นมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ในลักษณะเชื่อมโยงความรู้ ความคิดรวบยอดในวิชาต่าง ๆ และทักษะจัดเป็นกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้โดยองค์รวม ทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย ที่เป็นไปตามสภาพจริงของสังคม และเน้นผู้เรียนเป็น สำคัญ

ความสำคัญของการบูรณาการ

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546, หน้า 14) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบ บูรณาการไว้ว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันได้โดยเด็ดขาดได้ เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคน ที่ ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ และฝึก ทักษะหลาย ๆ ทักษะอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตจริง และ มีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

จากความสำคัญของบูรณาการ ผู้วิจัยได้แนวคิดในการจัดการเรียนรู้ที่ทุกวิชาไม่สามารถแยกจากกันได้โดยเด็ดขาด การจัดการเรียนรู้ควรให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ และเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันช่วยทำให้การเรียนรู้มีความหมายสอดคล้องกับชีวิตจริง ซึ่งการนำวิชาต่าง ๆ มารวมเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้ากับกิจกรรมของชีวิตประจำวันจะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้ขนขวายหาความรู้ด้วยกระบวนการหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง

รูปแบบการบูรณาการหลักสูตร

กรมวิชาการ (2544, หน้า 25) กำหนดรูปแบบของการบูรณาการไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานฉบับใหม่ไว้ดังนี้

1. การบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ กับหัวข้อเรื่องที่สอดคล้องกับชีวิตจริง หรือสาระที่กำหนดขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะและกระบวนการเรียนรู้ ไปแสวงหาความรู้ความจริงจากหัวข้อเรื่องที่กำหนด
2. การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีผู้สอนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมจัดการเรียนการสอน โดยอาจยึดหัวข้อเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วบูรณาการเชื่อมโยงแบบคู่ขนาน
3. การบูรณาการแบบสหวิทยาการ การบูรณาการในลักษณะนี้จะนำเนื้อหาจากหลาย ๆ กลุ่มสาระมาเชื่อมโยงเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจะจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชา หรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่องผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน
4. การบูรณาการแบบโครงการ ผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอน แบบบูรณาการเป็นโครงการ โดยผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้นใช้เวลาการเรียนรู้ต่อเนื่องกันได้หลายชั่วโมง ด้วยการนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ผู้สอนเคยสอนแยกกันมารวมเป็นเรื่องเดียวกัน ในลักษณะสอนเป็นทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ผู้สอนสามารถแยกสอนได้

การศึกษารูปแบบการบูรณาการ ผู้วิจัยได้นำแนวทางตามรูปแบบนี้มาใช้เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยนำเนื้อหาสาระในกลุ่มสาระเดียวกัน และต่างกลุ่มสาระมาบูรณาการ ด้วยการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจัดได้หลายลักษณะ เช่น การบูรณาการแบบสอนคนเดียว แบบคู่ขนาน แบบสหวิทยาการ แบบโครงการ

ฟ็อกเกอร์ตี้ (Fogarty, 1962 อ้างถึงใน สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์, 2546, หน้า 4-6) ได้เสนอรูปแบบการจัดทำหลักสูตรบูรณาการไว้ 10 รูปแบบดังนี้ คือ

1. Fragmented เป็นรูปแบบหลักสูตรเดิม ที่แยกเป็นสอนรายวิชาอย่างชัดเจน เป็นการสอนที่เน้นวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะครูต่างสอนวิชาของคนหรือแม้จะสอนคนเดียวก็แยกวิชาสอน

ภายในวิชานั้นจะมีการเรียงลำดับหัวข้อในการสอนก่อนหลังตามความเหมาะสม รูปแบบนี้เหมาะกับการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และเหมาะกับการสอนในระดับมหาวิทยาลัย

2. Connected เป็นรูปแบบหลักสูตรที่สอนแยกรายวิชา แต่มีการเชื่อมโยงหัวข้อ หรือ ความคิดรวบยอดของเนื้อหาในวิชาเดียวกันถึงกัน ความคิดสัมพันธ์กัน ทักษะต่าง ๆ สัมพันธ์กัน หรือมีงานที่ทำให้วันนี้สัมพันธ์กับงานที่ทำในวันต่อไป รูปแบบนี้นักเรียนจะมองเห็นภาพรวมได้ดี

3. Nested เป็นรูปแบบหลักสูตรที่บูรณาการทักษะต่าง ๆ โดยนำทักษะมาหลอมรวมเป็น เป้าหมายหลักของหัวข้อเรื่องทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะสังคม ทักษะการคิด และทักษะการจัดข้อมูล

4. Sequenced รูปแบบนี้เริ่มเป็นการบูรณาการระหว่าง 2 วิชา โดยนำความคิดรวบยอด ทักษะ หรือเจตคติของเนื้อหาแต่ละวิชาที่คล้ายกันมาบูรณาการร่วมกันโดยตั้งเป็นหัวข้อเรื่องขึ้นมา ใหม่ เพื่อให้ประสานงานกันอย่างกลมกลืน โดยครู 2 วิชาต่างคนต่างสอน แต่สอนในเวลาเดียวกัน

5. Shared เป็นการบูรณาการระหว่าง 2 วิชา มีสาระความรู้ ความคิดรวบยอดที่เหลื่อมล้ำ กันอยู่ส่วนหนึ่ง ซึ่งสอนร่วมกันหรือทำโครงการร่วมกัน และอีกส่วนหนึ่งแยกกันสอนตามปกติ

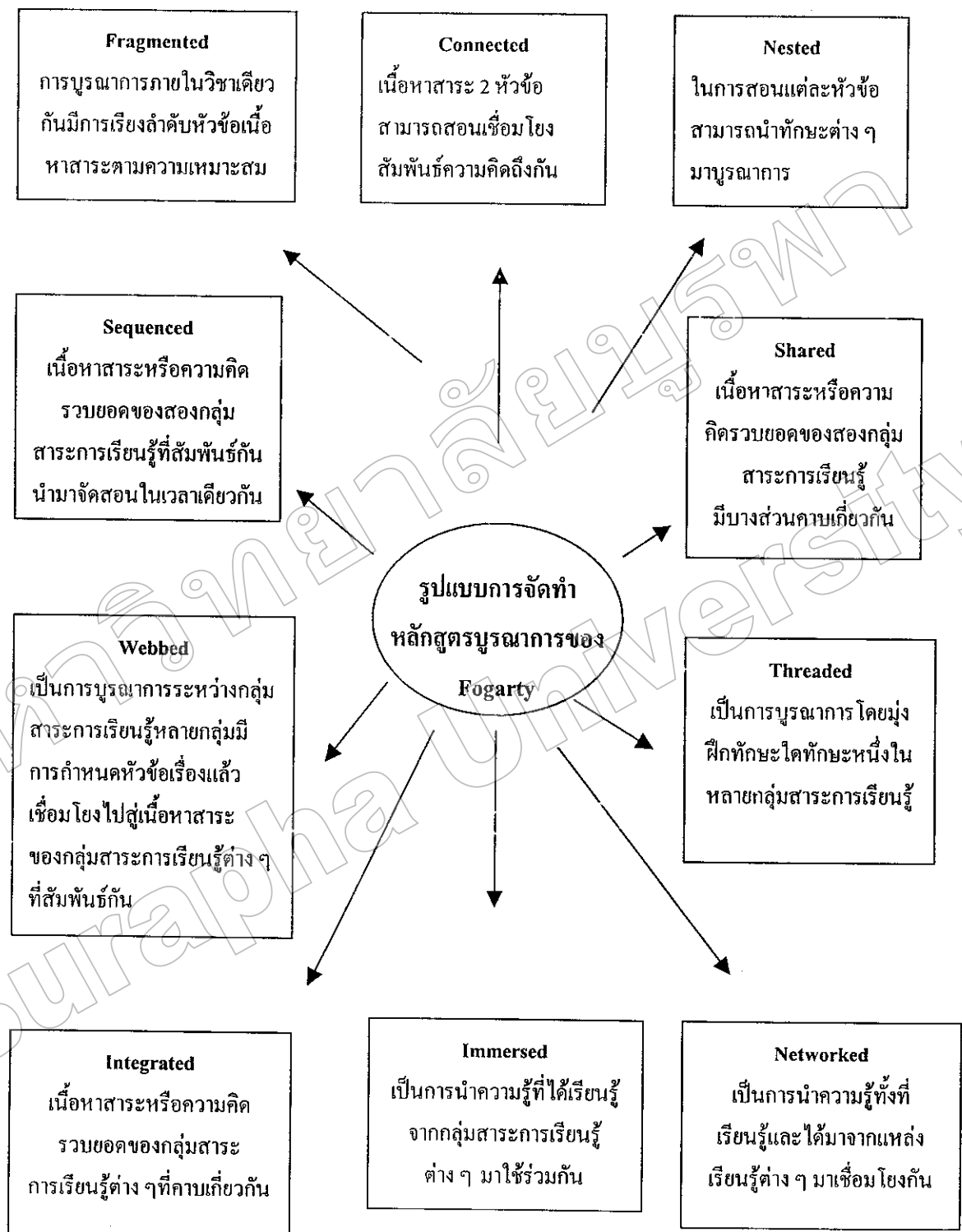
6. Webbed เป็นการบูรณาการที่มีลักษณะการสอนแบบกำหนดหัวข้อเรื่องขึ้น แล้ว เชื่อมโยงไปสู่วิชาต่าง ๆ หลายวิชา หัวข้อเรื่องส่วนใหญ่ได้มาจากความคิดรวบยอด ที่ทางโรงเรียน ร่วมกันวางไว้เป็นความคิดรวบยอดหลัก

7. Threaded เป็นการบูรณาการที่ใช้ทักษะเป็นหลัก แล้วกำหนดเนื้อหาตลอดจนจัด การเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาให้สัมพันธ์กับทักษะที่กำหนด

8. Integrated เป็นรูปแบบหลักสูตรบูรณาการแบบข้ามวิชาหลายวิชา นำเอาความรู้ ทักษะความคิดรวบยอดและเจตคติที่เหลื่อมล้ำกันอยู่ของวิชาต่าง ๆ มาสอนร่วมกันเป็นทีม

9. Immersed เป็นรูปแบบที่นักเรียนได้เรียนรู้จนมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชาด้านใด ด้านหนึ่ง และนักเรียนสามารถใช้ความรู้เนื้อหานั้นในการสร้างประสบการณ์ให้กับตนเอง นักเรียน จะมีความมั่นคงในการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ด้วยตัวของเขาเองโดยตรง

10. Networked เป็นรูปแบบที่กลั่นกรองความรู้จากบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ นักเรียน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ แหล่งเรียนรู้ เชื่อมโยงไปสู่เครือข่ายความรู้ เหมือนการทำ โครงการ นักเรียนถูกกระตุ้นด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทักษะหรือความคิดรวบยอดที่สอดคล้อง กับการ เรียนรู้ ครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือให้เกิดการเรียนรู้

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดทำหลักสูตรบูรณาการของฟอการ์ตี้ (Fogarty)

สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546, หน้า 46-54) ได้เสนอวิธีการสร้างหลักสูตรบูรณาการ เพื่อเป็นแนวทาง การนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม คือ

การบูรณาการหลักสูตรตามรูปแบบ Webbed มีวิธีการง่าย ๆ ดังนี้

1. ตั้งหัวข้อเรื่องหรือปัญหาที่ต้องการให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งการตั้งหัวข้อเรื่อง อาจพิจารณาจากหลักสูตร บริบททางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ หรือวัฒนธรรม หรืออาจกำหนด นโยบายการศึกษาจากสภาพแวดล้อม เหตุการณ์ ปัญหาหรือนโยบายของโรงเรียนที่ต้องการเน้น
2. พิจารณาว่ามีเนื้อหาสาระจากกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดบ้างที่สามารถเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับหัวข้อเรื่องหรือปัญหานั้น โดยตั้งเป็นหัวข้อย่อย ซึ่งมีหลายหัวข้อ
3. จัดลำดับหัวข้อย่อยและเนื้อหาสาระที่จะสอนให้เชื่อมโยงกัน
4. เขียนแผนผังการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมหัวข้อเรื่องตลอดหลักสูตร และใช้เป็น แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่นักเรียน
5. กำหนดความคิดรวบยอดและจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกหัวข้อเรื่อง ตลอดจนสื่อ ประกอบการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล โดยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำมาบูรณาการกัน
6. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหาสาระ กิจกรรม และมาตรฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

การบูรณาการหลักสูตรตามรูปแบบ Webbed หรือ แบบใยแมงมุม โดยใช้หัวข้อเรื่อง เป็นแกน เป็นการบูรณาการที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ ดังนี้

1. ความครอบคลุมของหลักสูตร ในการสอนตามปกติมักพบว่า เนื้อหาสาระบางเรื่อง ใช้เวลาสอนมากเกินไปและบางเนื้อหาสาระน้อยเกินไป หรือไม่ได้กล่าวถึง การบูรณาการแบบนี้ ทำให้เห็นรายละเอียดของหลักสูตรทั้งหมด สามารถจัดเนื้อหาสาระให้ครอบคลุมได้เป็นอย่างดี
2. ธรรมชาติของการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนพบปัญหาที่ต้องเรียนรู้ ผู้เรียนจะไม่แบ่งแยก รายละเอียดว่าเป็นส่วนของวิชาใด จะใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีอยู่ทั้งหมดในการแก้ปัญหา ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหาหลายด้าน ผู้เรียนจะสนใจสิ่งต่าง ๆ ที่เขาได้เห็น ได้ยิน สัมผัส หรือเกิดความรู้สึกการจัดการเรียนการสอนแบบแยกเป็นรายวิชาจึงไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของ การเรียนรู้ของผู้เรียน และทำให้แรงจูงใจและความสนใจของผู้เรียนลดลง
3. การสร้างหัวข้อเรื่องคำนึงถึงความสนใจของตัวนักเรียน ครูต้องศึกษาความสนใจ ความต้องการ และความถนัดของผู้เรียนและจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติของ การเรียนรู้ของนักเรียนนักเรียน จึงมีความกระตือรือร้นที่จะเรียนมากขึ้น และสอดคล้องกับ การเรียนรู้ในชีวิตจริง

4. สามารถแทรกทักษะที่จำเป็นและมีความหมายให้นักเรียน การแทรกทักษะที่จำเป็นและมีความหมายอาจเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็น หรือทักษะขั้นสูงที่เหมาะสมกับสาระในหัวข้อเรื่องนั้น การใช้เวลาฝึกทักษะตามเวลาที่พอเหมาะกับการสอน เนื้อหาสาระ จะทำให้การฝึกทักษะนั้นมีความหมายมากขึ้น

5. ความยืดหยุ่นในการสอน ตามปกตินั้นครูมักจะสอนไปตามหัวข้อที่จัดเรียงไว้ตามลำดับแต่การสอนแบบบูรณาการโดยใช้หัวข้อเรื่องเป็นแกน แม้ครูจะวางแผนการสอนไว้ตามหัวข้อเรื่องแล้วก็ตาม แต่ยังสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามสถานการณ์หรือตามความเหมาะสมได้

6. กิจกรรมการเรียนการสอนชัดเจนและต่อเนื่อง การวางแผนการสอนแบบบูรณาการโดยใช้หัวข้อเรื่องเป็นแกนนี้ ครูสามารถมองเห็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ครูสามารถแนะนำให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมได้ตามความเหมาะสมและตามความต้องการของนักเรียนที่อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา

7. การส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ การสอนแบบบูรณาการโดยใช้หัวข้อเรื่องเป็นแกนจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ และทำให้เกิดนิสัยรักการค้นคว้า

จากการศึกษาการบูรณาการหลักสูตรรูปแบบ Webbed ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นวิธีการบูรณาการภายในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้หลายกลุ่ม ที่มีลักษณะเป็นการกำหนดหัวข้อเรื่องเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาสาระของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เริ่มจากการตั้งหัวข้อเรื่องพิจารณาเนื้อหาสาระ จัดลำดับ เขียนแผนผังการจัดการเรียนรู้ กำหนดความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการบูรณาการในการสอน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

วิสัยทัศน์ การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการรับรู้ การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะ และสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมาธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการ วิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนและวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิริยาตอบสนองต่องานศิลปะช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกลช่วยเสริมความรู้ความเข้าใจ

มโนทัศน์ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองของชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ คัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นช่วยให้มีจิตใจงดงาม มีสมาธิ สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสมดุล อันเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม

สาระ มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาก่อนพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ (ช่วงชั้นที่ 3)

สาระที่ 1: ทักษะศิลป์ สาระที่ 2: ดนตรี สาระที่ 3: นาฏศิลป์

สาระการเรียนรู้และองค์ความรู้

ความรู้ ขอบข่าย สัญลักษณ์ แนวคิดทางศิลปะ การสร้างสรรค์และการแสดงออก การวิเคราะห์ วิจารณ์งานศิลปะ และสุนทรียภาพ การประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะ ศิลปะกับวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ไทยและสากล ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

สาระที่ 1: ทักษะศิลป์ มาตรฐาน ศ 1.1 สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด ต่องานศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 1.1

1. รู้วิธีสื่อความคิด จินตนาการ ความรู้สึก ความประทับใจด้วยวัสดุ อุปกรณ์ วิธีการทางศิลปะและสื่อความหมายได้
2. คิดริเริ่มดัดแปลงใช้ทัศนธาตุ และองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ เทคนิค วิธีการรูปแบบใหม่ ๆ ในการสร้างงานทัศนศิลป์ตามความถนัดและความสนใจ
3. ใช้กระบวนการสร้างงานทัศนศิลป์ประยุกต์ใช้สื่อวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบ
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความงามของประสบการณ์จินตนาการ โดยใช้หลักและความงามของศิลปะตามความถนัดและความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็น อธิบาย ความหมาย จำแนกความแตกต่างของงานทัศนศิลป์เกี่ยวกับทัศนธาตุและความงามของศิลปะ

6. นำความรู้ทางทัศนศิลป์ที่ตนถนัดและสนใจไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐาน ศ 1.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 1.2

1. เข้าใจความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานศิลปะ
2. ช่างซึ่ง เห็นคุณค่าศิลปะวัฒนธรรมไทย มีส่วนร่วมในการสร้างงานทัศนศิลป์ ที่สะท้อนวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 2: ดนตรี มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจ และแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 2.1

1. เข้าใจเรื่องเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการผสมวงและทำให้เกิดวงดนตรีประเภทต่าง ๆ ระบุได้ว่าดนตรีมีอิทธิพลต่อจิตใจ และความรู้สึกของบุคคล
2. ขับร้องและบรรเลงดนตรีโดยเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบ และเทคนิคทางดนตรี ให้ได้ผลตามความต้องการ
3. มีความรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้ และเก็บรักษาเครื่องดนตรี
4. แสดงออกถึงความรู้สึกในการรับรู้ความไพเราะของดนตรี จากหลักการพื้นฐาน ประสิทธิภาพและความสนใจ
5. แสดงความคิดเห็นและจำแนกความแตกต่างเรื่ององค์ประกอบของดนตรี ความไพเราะของเสียงดนตรีที่ตนชื่นชอบตามหลักการดนตรี
6. เข้าใจวิธีนำความรู้และหลักการทางดนตรีมาใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 2.2

1. เข้าใจความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อดนตรี
2. มีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3: นาฏศิลป์ มาตรฐาน ศ 3.1: เข้าใจ และแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่าทางนาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 3.1

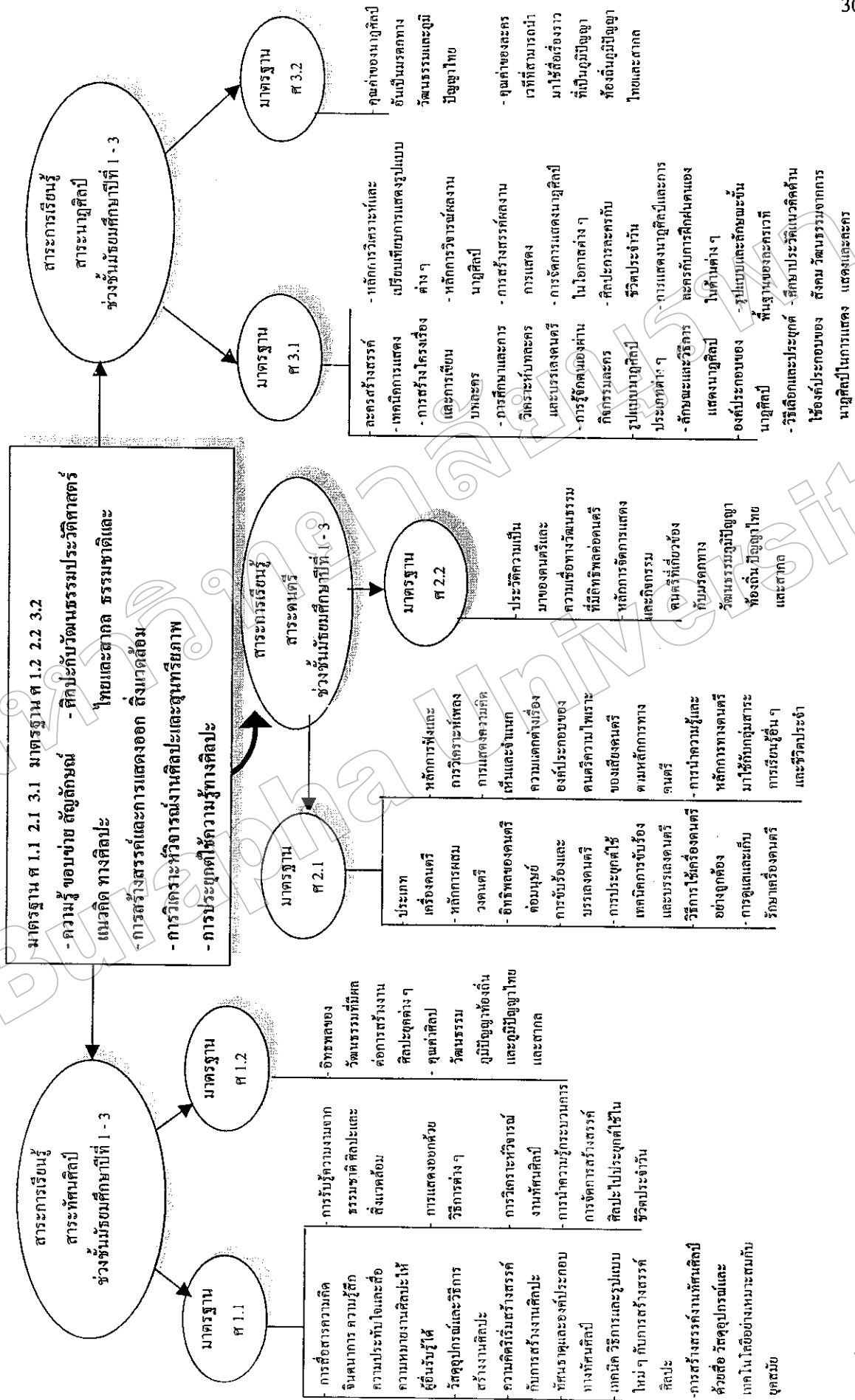
1. ใช้จินตนาการในการแสดงออก สื่อเรื่องราวซึ่งความคิดและความรู้สึกที่อยู่ในละคร โดยผ่านทักษะระดับพื้นฐานด้านการละคร
2. แสดงออกทางนาฏศิลป์รูปแบบต่าง ๆ บนพื้นฐานความงาม
3. เลือกและประยุกต์ใช้องค์ประกอบของนาฏศิลป์มาใช้ในการแสดง
4. แสดงออกถึงความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะการละครรูปแบบต่าง ๆ บนพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องของการแสดงและสุนทรียภาพ
5. วิจัยคุณค่าทางนาฏศิลป์ในเรื่องสื่อความคิดและความงามของการแสดงนั้น ๆ
6. เข้าใจคุณค่าของการเขียนบทละคร สามารถเชื่อมโยงความหมายของละครกับชีวิต นำแนวคิด หลักทางนาฏศิลป์ และการละครมาใช้ในการเรียนกับกลุ่มสาระอื่น ๆ และชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2: เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ศ 3.2

1. สำรวจและทำความเข้าใจรูปแบบและวิธีการแสดงออกทางนาฏศิลป์ และการละคร ตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมได้
2. ซาบซึ้งวัฒนธรรมไทย เข้าใจคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

ผังมโนทัศน์และสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลาง ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2546 ใจความสำคัญ คือ ให้สถานศึกษานำรายละเอียดสาระการเรียนรู้แกนกลางที่ได้พัฒนาแล้ว ไปเป็นแนวทางในการเทียบเคียง ตรวจสอบ หรือปรับใช้เป็นสาระการเรียนรู้รายปี หรือรายภาคของหลักสูตร สถานศึกษาในสัดส่วนประมาณร้อยละ 70 โดยยึดหยุ่นตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือช่วงชั้น และให้สถานศึกษากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ประมาณร้อยละ 30 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ภาพที่ 2 ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ช่วงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

การจัดการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยให้ผู้รู้จักแสวงหาความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งเรียนรู้และห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอ และเกิดการเรียนรู้ ให้ได้มีการเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียนรวมทั้งนอกสถานศึกษาด้วย เช่น ในชุมชนใกล้ ๆ บริเวณสถานศึกษา ตลาด วัด หรือสถานที่สำคัญ ๆ ในชุมชน ตลอดจนมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ สามารถคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์วิจารณ์ และแก้ปัญหา ในการจัดการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ ต้องการการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ครบถ้วนด้วยสมอง กาย ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ด้วยการจัดการให้ผู้เรียนขวนขวายหาความรู้เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออก และเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดสร้างแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นกลุ่มศิลปะจึงเพิ่มประสบการณ์การทำงานจริงตามสถานการณ์ให้มากยิ่งขึ้นตามช่วงชั้น ในการจัดการเรียนรู้จะเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ให้เห็นคุณค่าของตนเอง เพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติได้จริง เพิ่มโครงงานตามศักยภาพเพื่อให้ผู้เรียน มีความสุข มีเสรีภาพในการเรียนและแสวงหาความรู้ได้ตามความต้องการ ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มศิลปะ มีดังนี้

1. การเรียนรู้แบบพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดของผู้เรียนเป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ ที่ผู้เรียนต้องมีการใช้ข้อมูลทางศิลปะกับกระบวนการคิดของตนเอง และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการตัดสินใจ/ เลือกยุทธศาสตร์กระบวนการ/ ประเมินตนเอง/ วางแผนปฏิบัติงาน/ ลงมือปฏิบัติงาน/ ตรวจสอบและปรับปรุงผลงานอยู่เสมอ

คิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ด้วยการสร้างแนวคิดใหม่/ แสวงหาพิจารณาทางเลือกอย่างหลากหลาย/ ประยุกต์ปรับเข้าหาแนวทาง/ สำรวจทางเลือกที่เหมาะสม/ ตั้งข้อตกลงร่วมกัน

คิดวิพากษ์ (Critical Thinking) ด้วยกระบวนการตรวจสอบ/ ทำให้ชัดเจน/ จัดระบบ/ ให้เหตุผล/ วิเคราะห์/ ทำให้กระจ่างชัด/ ตั้งสมมติฐาน/ ทำนาย/ ประเมิน/ สังเคราะห์

คิดไตร่ตรอง (Reflective Thinking) วิธีนี้จะคิดด้วยการตั้งคำถามถามตนเอง/ เชื่อมโยงความคิดก่อนหน้าความคาดหวัง และประสบการณ์ปัจจุบันเข้าด้วยกัน/ ประเมิน/ วิเคราะห์/ ตั้งสมมติฐาน/ แสวงหาพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม

2. การเรียนรู้แบบการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ โดยการปฏิบัติเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยการปฏิบัติด้วยตนเอง สัมผัสจริงด้วยตนเอง สร้างด้วยตนเองเป็นประสบการณ์ตรง

3. การเรียนรู้แบบการประเมินตนเอง (Self Assessment) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่มีการลำดับขั้นตอนไว้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง หรือประเมินเพื่อนในชั้นเรียนอย่างมีเหตุมีผล

4. การเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา (Problem-based Learning) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาเอง หาทางแก้ปัญหาด้วยตนเองตั้งแต่การกำหนดปัญหาและค้นหาวิธีแก้ปัญหาวัยวิธีและขั้นตอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

5. การเรียนรู้แบบเชื่อมโยงบูรณาการความรู้สหสาขา (Multidisciplinary Approach) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนรู้ที่สามารถบูรณาการการเชื่อมโยงความรู้และกระบวนการทั้งในกลุ่มสาระและระหว่างกลุ่มสาระ (อรรพรรณ ชมวัฒนา, 2546, หน้า 2-3)

การวัดและประเมินผล หลักการของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีการติดตามประเมินผลตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียนทั้งครอบคลุมทั้งด้านความรู้ทักษะ/ กระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ และใช้วิธีการประเมินจากสภาพจริง ด้วยวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย มีการบันทึกผลการประเมินอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาผู้เรียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม (อรรพรรณ ชมวัฒนา, 2546, หน้า 3)

การจัดการเรียนรู้นาฏศิลป์

1. การปลูกฝังให้มินิสัยรักการฝึกทักษะด้านนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่อง

การที่จะปลูกฝังให้ผู้เรียนมินิสัยรักการฝึกทักษะนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่องนั้น ผู้สอนต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ด้านนาฏศิลป์ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีกระตุ้น ปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดความรักและหวงแหนในศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น ให้ผู้เรียน ศึกษา ค้นคว้า ซักถาม อภิปรายเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในนาฏศิลป์

ขั้นที่ 2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกด้านนาฏศิลป์ เช่น ให้ผู้เรียนจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ในห้องเรียนหรือในโรงเรียน

ขั้นที่ 3 ให้รางวัลหรือชมเชยในการแสดงออกทางนาฏศิลป์ของผู้เรียนและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 4 ผู้เรียนร่วมกันบอกความรู้สึก และเสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะด้านนาฏศิลป์ของตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับศักยภาพด้านนาฏศิลป์ของตนเองและเพื่อนในกลุ่ม

ขั้นที่ 6 ผู้เรียนกำหนดเวลาในการฝึกทักษะของตนเองและฝึกทักษะร่วมกัน

ขั้นที่ 7 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนาฏศิลป์อย่างต่อเนื่อง

2. การเรียนรู้จากง่ายไปหายาก

รากฐานการเรียนรู้เบื้องต้นของนาฏศิลป์คือ หลักวิชาการฝึกหัดเบื้องต้น และการใช้นาฏยศัพท์ เพื่อจะเข้าสู่การฝึกทักษะที่ยากขึ้น ซึ่งมีลำดับขั้นตอนการเรียนการสอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เรียนรู้หลักวิชานาฏศิลป์เบื้องต้น และนาฏยศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการเรียนหุุดการแสดงนั้น ๆ เช่น เรียนรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย การฝึกนาฏยศัพท์ ได้แก่ การตั้งวง จีบประเท้า เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติตามลำดับขั้น โดยเริ่มจากการปฏิบัติมือ เท้า และความสัมพันธ์ระหว่างมือและเท้า โดยให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแบบที่ละท่า

ขั้นที่ 3 ผู้เรียนฟังทำนองและเนื้อร้อง พร้อมกับเคาะจังหวะแล้วปฏิบัติท่าให้สอดคล้องกับเพลงที่กำหนด

ขั้นที่ 4 เมื่อฝึกปฏิบัติท่าทำได้แล้ว ผู้สอนควรเน้นการใส่อารมณ์ความรู้สึกและลีลาท่ารำที่สวยงามจะเป็นการพัฒนาทักษะที่ยากขึ้น

3. การเน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์และสร้างสรรค์ในทุกขั้นตอน

เน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์โดยมีรากฐานจากการนำความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายมาสร้างเป็นแนวทางในจินตนาการเพื่อสร้างผลงานใหม่ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันตั้งปัญหาที่ต้องการศึกษา เช่น ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องนาฏศิลป์ที่น่าสนใจหรือวิเคราะห์

ขั้นที่ 2 สร้างพื้นฐาน ผู้เรียนค้นคว้าแหล่งความรู้ที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาดูตามเรื่องที่ผู้สอนกำหนด และแนวทางในการศึกษา

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้เรียนศึกษาวิธีการเก็บวิเคราะห์ข้อมูล และเลือกสรรค์จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายมาแก้ปัญหา โดยใช้วิธีการสังเกตและค้นคว้าเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 การใช้จินตนาการ ผู้สอนใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการด้านนาฏศิลป์และนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ตามที่ได้กำหนด

ขั้นที่ 5 การหาข้อจำกัด ผู้เรียนร่วมกันสรุปข้อมูลและบ่งบอกข้อจำกัดในผลงานที่สร้างสรรค์

4. การเชื่อมโยงความรู้

แนวการจัดการเรียนรู้นี้ ครูผู้สอนจะใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ โดยใช้หลักการเชื่อมโยงความรู้เดิมมาสู่ความรู้ใหม่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ชักถามและช่วยให้ผู้เรียนเปรียบเทียบประสบการณ์ของตนเองกับสิ่งที่เรียนหรือความรู้ที่เคยเรียนมาแล้วกับเนื้อหาที่จะเรียนใหม่ว่ามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างไร

ขั้นที่ 2 ศึกษาสาระของความรู้ที่จะเรียนว่ามีขอบข่ายอย่างไร มีสาระใดที่ผู้เรียนเคยเรียนมาแล้ว แล้วนำทักษะหรือความรู้เดิมมาสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ที่จะเรียน โดยบอกความเหมือนและแตกต่างกัน และประโยชน์ของประสบการณ์เดิม ที่จะนำมาใช้กับประสบการณ์ใหม่

ขั้นที่ 3 การถ่ายโยงความรู้ การเรียนรู้เนื้อหาใหม่อาจถ่ายโยงความรู้โดยการนำความรู้เดิมของผู้เรียนมาใช้ในการฝึกทักษะหรือสอนทฤษฎีด้านศิลปะจากการนำประสบการณ์เดิมมาใช้ เช่น การรำแม่บทเล็กในท่าออก ผู้สอนทบทวนความรู้เดิมของผู้เรียนในการรำวงมาตรฐานเพลงงามแสงเดือน แล้วฝึกรำเพลงแม่บทเล็กในท่าออก แล้วนำมาใช้ในท่าออกของเพลงแม่บทเล็ก ซึ่งมีลักษณะการรำเหมือนกัน แตกต่างกันที่ลักษณะการใช้เท้าเล็กน้อย กล่าวคือ เพลงรำวงมาตรฐานเพลงงามแสงเดือน เดินย่ำเท้าแต่เพลงแม่บทเล็กจะย่ำเท้า โดยเปิดส้นเท้า ย่ำเท้าถี่ ๆ เป็นต้น เมื่อผู้เรียนรำได้แล้วก็จะวัดผลและประเมินผลในกิจกรรมนั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 ตั้งคำถามให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมว่าท่าสอศสร้อยมาลาที่ผู้เรียนเคยเห็นว่าเป็นผู้รำเป็นเพลงใดบ้าง และมีท่ารำปรากฏในการรำเพลงแม่บทเล็กที่ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่มีในท่าร้องหรือรับใดบ้าง โดยให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 ผู้เรียนเสนอผลงานที่ได้ค้นคว้ามาและบอกถึงความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

5. การพัฒนาความรู้และทักษะนาฏศิลป์ในทุก ๆ ด้าน

นาฏศิลป์เป็นวิชาที่มีโครงสร้างเฉพาะ โดยลักษณะของนาฏศิลป์นั้นเป็นการเพื่อนรำ การละคร และการจัดการแสดงด้านนาฏศิลป์ในโครงสร้างสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระนาฏศิลป์ประกอบด้วยความรู้ ทักษะในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การแสดงออกอย่างอิสระ การฝึกทักษะด้านนาฏศิลป์เริ่มจากการแสดงออกอย่างอิสระ กล้าแสดงออก ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้กล้าแสดงออก

ขั้นที่ 2 ศึกษาความรู้ทางนาฏศิลป์ไทยในเรื่องที่มาของเนื้อเพลง ทำนองเพลง รวมทั้งโอกาสที่ใช้ในการแสดง

ขั้นที่ 3 การเลียนแบบ การฝึกทักษะทางนาฏศิลป์ไทยมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในเรื่องการเลียนแบบโดยใช้การเคลื่อนไหวร่างกาย ลีลา ท่าทาง เพื่อเลียนแบบธรรมชาติ ท่าทางสัตว์ การใช้ท่าทางสื่อความหมาย การร่ายอย่างมีแบบแผนมีมาตรฐานตามหลักนาฏศิลป์ไทย และการรำพื้นบ้านอันเป็นภูมิปัญญาไทย

ขั้นที่ 4 การฝึกทักษะที่เป็นมาตรฐาน เป็นการฝึกหัดนาฏศิลป์ไทยตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทยทั้งดงาม เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย

ขั้นที่ 5 การประยุกต์ให้ผู้เรียนนำความรู้ รูปแบบการแสดงทักษะ การรำ ในชุดการแสดงต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในโอกาสต่าง ๆ เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงทางนาฏศิลป์ หรือการจัดการแสดงเป็นเรื่องเป็นราว

6. การเน้นการจัดการนาฏศิลป์และการละคร

การจัดนาฏศิลป์จำเป็นต้องดำเนินการตามขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อประสิทธิผลของงาน เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวประกอบไปด้วยฝ่ายต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบและร่วมกันทำเป็นกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นวางแผน ผู้เรียนเห็นภาพรวมของงานหรือกิจกรรม ศึกษาวัตถุประสงค์ของงาน เพื่อออกแบบงานหรือกิจกรรมได้ถูกต้อง ผู้สอนกระตุ้น ชี้แนะและให้คำปรึกษา

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ผู้เรียนศึกษาขั้นตอนของการจัดการ โดยมีขั้นตอน

2.1 จัดแบ่งงาน งบประมาณ

2.2 กำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่าย

2.3 ประสานงาน

2.4 วางแผนกำหนดการ (วัน เวลา สถานที่ ซ้อมย่อย ซ้อมใหญ่ แสดงจริง)

2.5 ผู้สอนให้ข้อมูลและให้คำปรึกษาแก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 ขั้นปฏิบัติ ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ ผู้สอนให้กำลังใจและให้คำปรึกษา

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมกันประเมินผลใน 2 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ประเมินผล ในขณะที่ดำเนินการ เพื่อปรับปรุงแก้ไข (ซ้อมย่อย ซ้อมใหญ่)

4.2 ประเมินผล แสดงจริง ผู้แสดง ทีมงาน และผู้ชม

ขั้นที่ 5 สรุปผลงาน งานที่ร่วมกันทำ ผู้เรียนจะต้องร่วมมือกันสรุป ให้เห็นสภาพปัญหา การดำเนินงานและช่องทางของการพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าในงานของตนและผู้ร่วมงาน

7. การสร้างเสริมประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์และการละคร

เน้นการปฏิบัติโดยให้แสวงหาความรู้ และลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ ใช้ความรู้ที่ได้ไปแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเอง กระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์ดังกล่าวนี้ จะเกิดขึ้นด้วยผู้สอนสร้างแรงจูงใจจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และความมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน กระบวนการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านนาฏศิลป์ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้สอนสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมองเห็นความก้าวหน้าในการเรียน มีความอยากรู้อยากเห็น เชื่อและคาดหวังว่า จะเกิดความสำเร็จในการเรียนด้านนาฏศิลป์

ขั้นที่ 2 ผู้สอนส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิด กระตือรือร้น สร้างความรู้ด้วยตนเองจากการสะสมความรู้หรือประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง โดยให้มีการเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยการพูดคุยอย่างเสรี โดยให้เรียนร่วมกัน จัดบรรยากาศในการเรียนให้เกิดความรู้สึกรักมีความสุข

ขั้นที่ 3 ใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออก มีส่วนร่วมในการเรียน รับผิดชอบและร่วมกันจัดกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ โดยผู้สอนให้คำปรึกษาและแนะแนวทางให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในกิจกรรมนาฏศิลป์ที่คาดหวังได้

8. การเรียนรู้นาฏศิลป์แบบบูรณาการ

แนวการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการนั้นเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ผู้สอนใช้หลักการบูรณาการ โดยนำเนื้อหาสาระนาฏศิลป์ไปบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ในกลุ่มหรือข้ามกลุ่มวิชาในทุกขั้นตอน เช่น ผู้เรียนต้องการศึกษาเรื่องร่างมาตรฐาน “เพลงคลื่นเดือนหงาย” โดยใช้กระบวนการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วางจุดมุ่งหมาย ให้ผู้เรียนอภิปรายและร่วมกันวางจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับร่างมาตรฐาน “เพลงคลื่นเดือนหงาย”

ขั้นที่ 2 รวบรวมประสบการณ์ไปดำเนินการตามจุดมุ่งหมาย ผู้เรียนร่วมกันวางขอบข่ายเรื่องที่จะศึกษาเกี่ยวกับร่างมาตรฐาน “เพลงคลื่นเดือนหงาย” ตั้งแต่ประวัติที่มา การแต่งกาย บทร้อง ทำนองเพลง ความหมายของเพลงดนตรีที่ใช้ประกอบ โอกาสที่แสดงนาฏยศัพท์ที่ใช้และท่ารำ โดยผู้สอนเป็นที่ปรึกษาแล้วให้ผู้เรียนไปค้นคว้ารวบรวมข้อมูล

ขั้นที่ 3 ดำเนินตามจุดมุ่งหมายโดยใช้ประสบการณ์ที่หลากหลาย ผู้เรียนนำเสนอรายงานเกี่ยวกับร่างมาตรฐาน “เพลงคลื่นเดือนหงาย” ตามขอบข่ายที่ได้ไปศึกษา แล้วสาธิตการร้องและรำให้ผู้เรียนวิเคราะห์ท่ารำที่ผู้เรียนเคยเรียนหรือมีประสบการณ์มาแล้ว โดยให้ผู้เรียนอภิปรายร่วมกัน

ขั้นที่ 4 สรุปผลจากการปฏิบัติ ผู้เรียนสรุปผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเรื่องร่างมาตรฐาน “เพลงคลื่นเดือนหงาย” ในเชิงประวัติศาสตร์ การแต่งกาย ดนตรี บทร้อง ทำนองเพลง ปฏิบัติทักษะการร้องรำให้สัมพันธ์กับดนตรี (การเรียนการสอนดังกล่าวนี้ จะเป็นบูรณาการระหว่างนาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ สังคมศึกษาและภาษาไทย)

9. การปฏิบัตินาฏศิลป์

การปฏิบัตินาฏศิลป์ ใช้กระบวนการปฏิบัติ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความเหมาะสมกับธรรมชาติของการเรียนการสอนนาฏศิลป์ โดยมีกระบวนการเรียนการสอนตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 รับรู้รูปแบบ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญที่เป็นการปูพื้นฐานการปฏิบัติให้แก่ผู้เรียน โดยเริ่มต้นจากให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบของนาฏศิลป์ที่ผู้เรียนจะฝึกปฏิบัติ และมีความรู้เข้าใจพื้นฐานของการปฏิบัตินาฏศิลป์

ขั้นที่ 2 ทำตามแบบ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในรูปแบบและพื้นฐานด้านนาฏศิลป์แล้วจึงเริ่มปฏิบัติ โดยผู้สอนเป็นต้นแบบหลักให้ผู้เรียนลอกแบบ ปฏิบัติตามที่ละขั้นตอน เริ่มจากการฝึกหัดท่ารำเบื้องต้นนาฏยศัพท์ ตั้งต้นที่ละท่าแล้วจึงให้ฝึกหัดรำตามตั้งแต่ต้นจนจบเพลง เป็นการฝึกหัดที่ละท่า และฝึกอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 3 ปฏิบัติได้เอง หลังจากที่ผู้เรียนฝึกหัดท่าตามผู้สอนแล้ว ไปฝึกหัดเพิ่มเติมจนในที่สุดผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 4 ปฏิบัติได้อย่างชำนาญ ผู้เรียนปฏิบัติท่ารำด้วยความชำนาญ ปรับปรุงและพัฒนาการรำของตนเอง มีทักษะมากขึ้นสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในการปฏิบัติท่ารำได้ มีลีลาท่ารำที่สวยงาม และรำได้ด้วยความมั่นใจ สง่างาม

ขั้นที่ 5 การประยุกต์ เมื่อผู้เรียนมีความชำนาญมากขึ้น ก็สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุง พัฒนาการรำของตนเอง และนำหลักการไปใช้กับชีวิตและการแสดงได้

ขั้นที่ 6 การสร้างสรรค์ ผู้เรียนสามารถนำหลักวิชานาฏศิลป์ไปสร้างสรรค์งานการแสดงให้สอดคล้องกับลักษณะของงาน วัฒนธรรมท้องถิ่น และประติมากรรมผลงานด้านศิลปะได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547, หน้า 6-12)

แนวการจัดการเรียนรู้เหล่านี้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนและประยุกต์ใช้การจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและบรรลุจุดหมายในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 3 นาฏศิลป์ รวมทั้งบรรลุจุดหมายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการนำไปบูรณาการกับแนวทางอื่น ๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการและเทคนิคต่าง ๆ

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีแนวคิดสำคัญดังนี้

1. เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาเรื่องการนับเวลา และการแบ่งช่วงเวลาคตามระบบต่าง ๆ ทั้งแบบไทยสากล และการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานสำหรับการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สามารถเข้าใจเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ตระหนักถึงความสำคัญในความต่อเนื่องของเวลา อิทธิพล และความสำคัญของเวลาที่มีต่อวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์

2. วิถีทางประวัติศาสตร์ เป็นกระบวนการในการแสวงหาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่เกิดจากวิธีวิจัยเอกสาร และหลักฐานประกอบ เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผล และการวิเคราะห์เหตุการณ์อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดเป้าหมายหรือประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษา แสวงหาคำตอบด้วยเหตุผล (ศึกษาอะไร ช่วงเวลาไหน สมัยใด และเพราะเหตุใด)

2.2 การค้นหาและรวบรวมหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษร และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งได้แก่ วัตถุโบราณ ร่องรอยถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการดำเนินชีวิต

2.3 การวิเคราะห์หลักฐาน (การตรวจสอบ ประเมินความน่าเชื่อถือ การประเมินคุณค่าของหลักฐาน) และการตีความหลักฐานอย่างเป็นเหตุเป็นผล เป็นกลางและปราศจากอคติ

2.4 การสรุปข้อเท็จจริงเพื่อตอบคำถาม ด้วยการเลือกสรรข้อเท็จจริงจากหลักฐานอย่างเคร่งครัด โดยไม่ใช้ค่านิยมของตนเองไปตัดสินพฤติกรรมของคนในอดีต โดยพยายามเข้าใจความคิดของคนในยุคนั้น หรือนำตัวเข้าไปในยุคสมัยที่ตนศึกษา

2.5 การนำเสนอเรื่องที่ศึกษาและอธิบายได้อย่างสมเหตุสมผล โดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ต่อเนื่อง น่าสนใจ ตลอดจนมีการอ้างอิงข้อเท็จจริง เพื่อให้ได้งานทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าและมีความหมาย

3. พัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาเรื่องราวของสังคมมนุษย์ในบริบทของเวลา และสถานที่ โดยทั่วไปจะแยกเรื่องศึกษาออกเป็นด้านต่าง ๆ ได้แก่ วัฒนธรรม สังคม โดยกำหนดขอบเขตการศึกษาในกลุ่มสังคมมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เช่น ท้องถิ่น ประเทศ โดยมุ่งศึกษาในกลุ่มสังคมนั้น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามลำดับเวลาได้อย่างไร ที่มีผลต่อการพัฒนาหรือการสร้างสรรควัฒนธรรม และผลกระทบของการสร้างสรรค์ของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นผลอย่างไร เพื่อเข้าใจอดีตของสังคมในมิติของเวลาและความต่อเนื่อง

4. วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เป็นการศึกษา วิเคราะห์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมา ปัจจัยพื้นฐานและผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย รวมทั้งวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ของมนุษยชาติในโลก ความสำคัญ และผลกระทบที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย และมนุษยชาติตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐาน ส 4.3: เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐาน ส 4.3

1. รู้และเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเศรษฐกิจการเมือง การปกครอง สังคม ศิลป-วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของประเทศไทยใน ดินแดนประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและเกิดความภาคภูมิใจในความป็นไทย
2. กิจวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน และผลกระทบจากภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลงานของบุคคลสำคัญ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ไทย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต การวัดประเมินผล ใช้วิธีและเครื่องมือในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เช่น การทดสอบความรู้ การสังเกตประเมินพฤติกรรม ประเมินภาคปฏิบัติ หรือการสร้างผลงาน ชิ้นงาน

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

การจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลอื่น เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการในลักษณะองค์รวม ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

สาระที่ 4: หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1: เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของ ภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 มาตรฐาน ท 4.1:

1. เข้าใจการสร้างคำไทยตามหลักเกณฑ์ของภาษา
2. สามารถใช้ประโยคสามัญ ประโยคซับซ้อนในการสื่อสารได้ชัดเจนและสละสลวย
3. สามารถใช้ภาษาแสดงความคิดเห็น สร้างความเข้าใจโน้มน้าวใจ ปฏิเสธเจรจาต่อรอง ด้วยภาษาและกิริยาที่สุภาพ ใช้คำราชาศัพท์ได้ถูกต้องตามฐานะของบุคคล คิดไตร่ตรองและลำดับ ความคิดก่อนพูดและเขียน

4. เข้าใจธรรมชาติของภาษาการนำคำภาษาต่างประเทศมาใช้ในภาษาไทย ทำให้ภาษาไทย มีวงคำศัพท์เพิ่มขึ้นตามความเจริญทางวิชาการและเทคโนโลยี

5. สามารถแต่งบทร้อยกรองประเภทกาพย์ กลอน และ โคลง โดยแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์

6. สามารถร้องเล่น ถ่ายทอดเพลงพื้นบ้าน และบทกล่อมเด็กในท้องถิ่นอย่างเห็นคุณค่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภาษาไทย มีวิธีการประเมินที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกต การตรวจงานหรือผลงาน การทดสอบความรู้ การตรวจสอบการปฏิบัติ และการแสดงออก

ข้อมูลโรงเรียนและท้องถิ่น

โรงเรียนสิงห์สมุทร ตั้งอยู่หมู่ 1 ตำบลสตึก อำเภอสตึก จังหวัดชลบุรี เป็นศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสตึก เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเดิมเป็นโรงเรียนเอกชนภายใต้การดูแลของฐานทัพเรือสตึก ตั้งแต่ พ.ศ.2480 และเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2502 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนสตึก” ต่อมาในวันที่ 22 ธันวาคม 2523 ได้โอนมาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนสิงห์สมุทร” มีครูจำนวน 151 คน จำนวนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ม.1 ถึง ม.3 จำนวน 2,400 คน จัดเป็นห้องเรียนในแต่ละระดับชั้นได้ 17 ห้อง ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.4 ถึง ม.6 จำนวนนักเรียน 1,000 คน จัดเป็นห้องเรียนในแต่ละระดับชั้นได้ 10 ห้อง

วิสัยทัศน์มุ่งเน้นบริหารและจัดการศึกษา เพื่อมุ่งสู่วิชาการเป็นเลิศ ประเสริฐคุณธรรม ก้าวหน้าเทคโนโลยี เป็นคนดีของสังคม มีพันธกิจ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นเลิศทางวิชาการ สามารถนำความรู้ไปศึกษาต่อ ประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และปฏิบัติตามหลักธรรม ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากลและมีคุณลักษณะก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมและพัฒนาให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกภาคภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดีของสังคม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และมีบุคลิกภาพที่ดี มีสุนทรียภาพด้านดนตรี กีฬา ศิลปะ ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มี

เป้าหมายในการพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้และทักษะทางวิชาการทุกสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงาม มีกิจกรรมทางสังคม และรักการออกกำลังกาย มีทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ในการแสวงหาความรู้ มีสุนทรียภาพ ในทางดนตรี กีฬา ศิลปะ เพื่ออยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

สัตหีบเป็นอำเภอที่ตั้งของโรงเรียนสิงห์สมุทรอยู่ไกลจากจังหวัดชลบุรีมากที่สุด มีพื้นที่ทั้งสิ้น 348.12 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นเนื้อที่ 217,575 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงต่ำสลับกันไปเกือบทั่วทั้งอำเภอ จะมีที่ราบบ้างก็แต่เฉพาะบริเวณใกล้ฝั่งทะเลของตำบลนาจอมเทียน ตำบลบางเสร่ และบางส่วนของตำบลสัตหีบ พื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก สภาพอากาศอบอุ่นในฤดูหนาวและเย็นสบายในฤดูร้อน ทำให้สัตหีบได้รับผลดีจากการท่องเที่ยว ได้แก่ หาดนาจอมเทียน วัดญาณสังวรารามวรมหาวิหาร สวนนงนุช พระพุทธรูปแกะสลักหน้าผาเขาชีจรรย์ หาดเตยงาม หาดคลองตาล สนามกอล์ฟพัสดาหลวง หาดนางรำ หมู่บ้านช่องแสมสาร สวนกรมหลวงชุมพร เป็นต้น การประกอบอาชีพ ร้อยละ 45 ประกอบอาชีพการเกษตร ร้อยละ 20 เป็นข้าราชการ ร้อยละ 15 ประกอบอาชีพการประมง ร้อยละ 10 ประกอบอาชีพรับจ้างและค้าขาย มีคำขวัญว่า อนุรักษ์ ใต้ทะเล เสน่ห์ธรรมชาติ อภิวัตน์หลวงพ่อบ๊วย เขาชีจรรย์พระใหญ่ ไหว้กรมหลวงชุมพร ถิ่นขจรราชนาวิ

เมื่อก่อนสัตหีบมีบ้านเรือน ตั้งอยู่ที่ราบบริเวณใกล้ฝั่งทะเลเพียง 2-3 แห่ง เส้นทางคมนาคมส่วนใหญ่ใช้ทางเรือ ส่วนทางบกจะใช้ทางเดินเท้าหรือทางเกวียน ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จทอดพระเนตรการซ้อมรบทางทะเลที่สัตหีบ ทรงเห็นว่าภูมิประเทศบริเวณสัตหีบเป็นทำเลที่เหมาะสมสำหรับตั้งเป็นฐานทัพเรือ จึงมีพระราชกระแสให้สงวนที่ดินฝั่งตำบลสัตหีบและที่ใกล้เคียงนั้นไว้ เมื่อกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงทราบพระราชประสงค์ ดังนั้นจึงได้สั่งการให้สำรวจพื้นที่ภูมิบริเวณสัตหีบโดยละเอียด จากผลการสำรวจในคราวนี้ ทรงมีความเห็นทางด้านยุทธศาสตร์ว่า สมควรใช้พื้นที่บริเวณตำบลสัตหีบสร้างเป็นที่มั่น สำหรับกิจการทหารเรือขึ้นตามชายฝั่งและเกาะต่าง ๆ ในอ่าวสัตหีบ ควรสร้างป้อมปืนใหญ่ และสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล โรงทหาร ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ การประปา การคมนาคม การสุขาภิบาล เป็นต้น ต่อมาในวันที่ 6 กันยายน 2465 พระองค์ได้มีลายพระหัตถ์ทูลเกล้า ฯ ขอพระราชทานที่ดินแห่งนี้จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ให้แก่ทหารเรือ และเมื่อวันเสาร์ที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2465 ได้ทรงรับกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานที่ดินแห่งนี้ให้แก่ทหารเรือแล้วกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ได้ทูลขอพระบรมราชานุญาตผ่อนผันให้ราษฎรเข้าอาศัยร่วมกันบุกเบิกทำให้พื้นที่สมบูรณ์ (สมดุลย์ ทำเนาว์, 2542, หน้า 105-109)

ปัจจุบันนี้ สัตหีบได้กลายเป็นสังคมเมืองที่มีความเจริญ และเป็นที่รู้จักของคนในประเทศ และต่างประเทศว่า เป็นที่ตั้งฐานทัพเรือที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ที่เป็นเช่นนี้เพราะพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ผู้ทรงเป็นบุคคลสำคัญของท้องถิ่น ทรงมีคุณสมบัติของผู้นำอย่างครบถ้วน ทรงนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่นของเรา ส่งผลให้สัตหีบเป็นอำเภอหนึ่งที่มีความสำคัญของประเทศไทย

ประวัติ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ประสูติในพระบรมราชวัง เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2423 ทรงเป็นพระเจ้าลูกยาเธอ ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กับเจ้าจอมมารดาโหมด นับลำดับราชสกุลวงศ์เป็นองค์ที่ 28 มีพระนามเดิมว่า พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ทรงได้รับการศึกษาขั้นแรกที่โรงเรียนราชกุมารในพระบรมมหาราชวัง เมื่อพระชนมายุได้ 13 พรรษา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อทรงเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้ว ได้ทรงแยกไปศึกษาวิชาการทหารเรือ ณ โรงเรียนนายเรือของประเทศอังกฤษ ทรงเข้ารับการฝึกเป็นนักเรียนทำการนายเรือ (Midshipman) ในเรือรบอังกฤษ เมื่อพระชนมายุ 16 ปี พระองค์ทรงฝึกงานภายใต้การดูแลควบคุมของกัปตัน คัมมิง (Capt. R. S. D. Cumming R.N.) นายทหารเรืออังกฤษ พระองค์ทรงปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทางกระทรวงทหารเรืออังกฤษ จึงได้จัดให้พระองค์ทรงฝึกงานในเรือหลวงรีเวนจ์ (HMS Revenge) ประจำการในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ขณะพระชนมายุได้ 17 ปี พระองค์ต้องนำทหารในบังคับบัญชาพลขึ้นบกทำการรบเป็นเวลานานถึง 3 เดือน นับได้ว่าพระองค์ทรง “ผ่านศึก” อย่างแท้จริง พระองค์ทรงศึกษาในราชนาวิกอังกฤษนานราว 6 ปีครึ่ง

เมื่อเสด็จกลับประเทศไทย ทรงเข้ารับราชการในกองทัพอากาศ (ขณะนั้นเป็นกรมทหารเรือ) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2443 จนถึงปี พ.ศ. 2466 (ระหว่างทรงรับราชการได้ทรงออกจากราชการชั่วคราวเป็นเวลา 6 ปี ระหว่างนี้พระองค์ทรงเริ่มศึกษาวิชาแพทย์แผนไทยและวิชาแพทย์แผนตะวันตก ไม่นานพระองค์ทรงเป็นแพทย์ผู้มีชื่อเสียงในพระนาม หมอพร อีกทั้งทรงสนพระทัยศึกษาทางไสยศาสตร์ พระองค์ และพระองค์ทรงกลับเข้ารับราชการอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ. 2460) ในขณะที่ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ พระองค์ทรงประชวรพระโรคภายใน จึงทรงกราบถวายบังคมลาออกจากราชการ เสด็จไปทรงพักผ่อนที่ชายทะเล ณ บ้านหาดทรายรี ตำบลปากน้ำ อำเภอ

เมือง จังหวัดชุมพร แล้ประหารพระโรคไข้หวัดใหญ่เพียง 3 วันก็สิ้นพระชนม์ เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2466 สิริรวมพระชนมายุได้ 44 พรรษา

ภาพที่ 3 ภาพชุดศาลกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ กองทัพเรือ

กองทัพเรือได้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกองทัพอากาศและกองทัพบกมาจนถึงทุกวันนี้ ก็ด้วยพระปรีชาสามารถของพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเป็นนักยุทธศาสตร์ที่มองการณ์ไกล โดยเมื่อปี พ.ศ. 2464 พระองค์ทรงมีพระดำริว่า ควรใช้ที่ดินบริเวณตำบลสทิตีบสร้างเป็นฐานทัพเรือ

เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีภูเขา และเกาะมากมาย เป็นที่เร้นลับพอที่จะจอดพักเรือรบได้เป็นจำนวนมาก จึงทรงกราบบังคมทูลขอพระราชทานที่ดินบริเวณสัดหีบใช้เป็นเป็นที่ตั้งของฐานทัพเรือ และต่อมาได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตใช้พื้นที่สัดหีบสร้างเป็นฐานทัพเรือ

พระกรณียกิจของพระองค์ตลอดระยะเวลาที่ทรงรับราชการทหารเรือ มีคุณูปการอันเกื้อหนุนแก่กองทัพเรือ ชาวเรือ ประชาชนและประเทศชาติ ดังนี้

1. ทรงริเริ่มกำหนดแบบสัญญาณรงสองมือและคอมไฟสัญญาณ
2. ทรงจัดตั้งหน่วยฝึกพลทหารที่บางพระ เพื่อเรียกพลทหารในภาคตะวันออกมารับการฝึก
3. ทรงจัดระเบียบการบริหารราชการกรมทหารเรือขึ้นใหม่
4. ทรงจัดทำโครงการป้องกันการประเทศทางด้านทะเล ปรับปรุงด้านการศึกษา
5. ทรงขอพระราชทานพระราชวังเดิมเป็นโรงเรียนนายเรือ
6. ทรงจัดตั้งกำลังอากาศนาวิ
7. ทรงขอพระราชทานที่ดินอำเภอสัดหีบ จังหวัดชลบุรี เพื่อสร้างเป็นฐานทัพเรือ
8. ทรงมุ่งมั่นศึกษาเกี่ยวกับตำราแพทย์แผนโบราณ ทรงเขียนตำรายาแผนโบราณลงในสมุดข่อยด้วยฝีพระหัตถ์ของพระองค์เอง ซึ่งสามารถช่วยเหลือผู้เจ็บไข้ได้มากมายจนเป็นที่นับถือของบุคคลทั่วไป พระเกียรติคุณในนามของ “หมอพร” ขจรขจายไปในคนทุกชนชั้น
9. ทรงเชี่ยวชาญด้านศิลปะต่อสู้ป้องกันตัวอย่างหาผู้ประฝีมือได้ยาก
10. ทรงเป็นจิตรกรเขียนภาพลายไทยที่งามวิจิตร ดังปรากฏภาพฝีพระหัตถ์ที่ผนังโบสถ์วัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท

ทรงมีความเชี่ยวชาญในการดนตรี เพลงพระนิพนธ์ทุกเพลงจะมีเนื้อหาปลุกใจ ให้มีความรักชาติ กล้าหาญ ขอมสละชีวิตเพื่อชาติ อาทิเช่น เพลงดอกประดู่ เพลงดาบของชาติ และเพลงเดินหน้า เป็นต้น ซึ่งเพลงพระนิพนธ์ของพระองค์ท่าน นับว่าเป็นเพลงปลุกใจที่มีอายุยืนยาวนานในประวัติศาสตร์ของชาติไทย

พระกรณียกิจและพระจริยวัตรของพระองค์ที่ทรงประกอบแต่คุณงามความดี เป็นแบบอย่างปรากฏมาจนทุกวันนี้ ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวและประชาชนทั่วไปเดินทางมาอำเภอสัดหีบเพื่อเที่ยวชมทิวทัศน์ที่สวยงามและมาสักการะบูชากราบไหว้พระอนุสาวรีย์ของพระองค์ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว

ความเป็นมาของระบำกรมหลวงชุมพรรัถก

การแสดงนาฏศิลป์ท้องถิ่นในอำเภอสตูล ที่ผ่านมายังไม่มีปรากฏเป็นหลักฐานว่ามี การแสดงประจำท้องถิ่น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2543 ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอสตูล โดยโรงเรียน สิงห์สมุทร ได้สร้างสรรค์นาฏศิลป์ท้องถิ่นขึ้นชื่อว่า ระบำกรมหลวงชุมพรรัถก ที่ได้แนวคิด มาจากความเชื่อว่า ดวงพระวิญญาณของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ในฐานะทรงเป็น “เสด็จเตี่ย” จะคอยคุ้มครอง ปกป้องกันภัยอันตราย และให้ความช่วยเหลือ “ลูก ๆ” ให้ได้รับสิ่งที่ปรารถนา เห็นได้ จากมีการสร้างเหรียญพระรูปห้อยคอ หรือนำพระรูปไว้บนหิ้งบูชาในบ้านเรือน ที่ทำงาน ร้านค้า รถยนต์ ตลอดจนที่พบเห็นได้ในเรือประมงทั่วไป ที่กล่าวมานี้ไม่นับศาลและพระอนุสาวรีย์ที่มี มากถึง 218 แห่ง ทั่วประเทศไทย และมากกว่า 27 แห่งในอำเภอสตูล จากความเคารพ ความ ศรัทธา และความเชื่อ ซึ่งได้กลายมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ ด้วยมุ่งใช้ เป็นการแสดงเพื่อเทิดพระเกียรติคุณและแสดงถึงพระบารมีของพระองค์ เนื่องวันคล้ายวัน สวรรคตใน “วันอาภากร”

ทำรำในระบำกรมหลวงชุมพรรัถก เป็นทำรำพื้นฐานที่ไม่ยาก โดยได้นำแม่ท่าในการรำ แม่บทเล็กที่ถือกันว่าเป็นท่ารำมาตรฐานของการฟ้อนรำซึ่งบรมครูได้บัญญัติไว้ สำหรับใช้เป็น บทฝึกหัดรำสำหรับนักเรียนมาบรรจบเป็นท่ารำประกอบเพลง โดยคัดเลือกนำมาใช้เพียง 9 ท่ารำ ได้แก่ ท่าเทพพนม ท่าพรหมสี่หน้า ท่าเจดีย์นันทน์ ท่านางนอน ท่าศาลาเพียงใจท่า ท่ามยุเรศ ท่า นภาพร ท่าพิสมัยเรียงหมอน และท่าฤทธิรงค์ นอกจากนี้ยังได้นำท่ารำในภาษาท่านาฏศิลป์มาใช้ ประกอบเพลง ด้วยการเรียงร้อยแต่ละท่ารำให้มีความหมายสอดคล้องตามคำร้องและทำนองเพลง ลักษณะการแสดง เป็นการรำในลักษณะตัวนางล้วน แสดงพร้อมกันเป็นหมู่โดยใช้ผู้ แสดงตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป การแสดงมุ่งเน้นความพร้อมเพรียง ความงามในการใช้ลีลาท่ารำและ ความสวยงามของการแต่งกาย

วงดนตรี ใช้วงปี่พาทย์เครื่องห้า ประกอบด้วย ระนาดเอก ฉิ่งวงใหญ่ ตะโพน ปี่ใน ฉิ่ง และการแสดงระบำกรมหลวงชุมพรรัถก สามารถนำไปใช้แสดงในโอกาสต่อไปนี้

1. ใช้เป็นการแสดงเพื่อเทิดพระเกียรติ พลเรือเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า อาภากรเกียรติวงศ์ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ในวันประสูติ วันที่ 19 ธันวาคม และวัน สวรรคต วันที่ 19 พฤษภาคม หรือวันอาภากร ของทุกปี
2. ใช้ในการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่นแบบบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
3. ใช้เป็นการแสดงนาฏศิลป์ท้องถิ่น เพื่อใช้แสดงในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

เพลง กรมหลวงชุมพรรัศมี

ทำนอง เพลงขอมสุวรรณ และเพลงสะสม

คำร้องประพันธ์โดย นายสาคร กอนจร และนางภัณฑิรา ภูริโรจน์

สืบน้ำบังคมบรมบาท	อภิวาทบุชิตอดิศร
เสด็จในกรมหลวงชุมพรพระเดชขจร	ทุกทิศาพระบารมี
จอมทัพเรือเกรียงไกรไทยประเทศ	ทุกแคว้นเขตน่านน้ำทำหน้าที่
วางรากฐานการทัพเรือเพื่อนาวี	สัดหีบขลมนรที่มั่นคง
พระปณิธานเกล้ากล้ารักษาชาติ	เอกราชอธิปไตยไทยสูงส่ง
เกียรติยศรบรุกประคองผู้ธำรง	อุทิศองค์เพื่อกิจการงานทัพเรือ
พระทรงเป็นแบบอย่างทางหาญกล้า	แสวงหาความรู้อยู่ทุกเมื่อ
น้ำพระทัยเกื้อหนุนแผ่จนเจือ	ทั้งได้เหนือสำนึกพระกรุณา
ปวงข้าฯ ขอบูชาฝ่าพระบาท	เป็นขวัญราษฎรชาตินาวิพสิริรักษา
ขอช่วยคำบำรุงไทยให้วัฒนา	ขอบุญญาพระปกปักษ์รักษาไทยเทอญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอเสนองานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบูรณาการ

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรท้องถิ่น

ศุภัญญา ร้อยพิลา (2542, หน้า 135-138) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยแบ่งความสำคัญเป็น 6 ด้าน คือ บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเมืองการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านกีฬา โดยให้นักเรียนได้มีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยการเป็นผู้สำรวจข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อนำมาใช้ในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ผลการทดลองพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคน มีค่าเฉลี่ยของคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ร้อยละ 70 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีความพึงพอใจในเนื้อหาสาระ นักเรียนเกิดความภูมิใจในความเป็นคนอีสานและรักท้องถิ่นอีสานมากที่สุด

อุบลรัตน์ กิจไมตรี (2544) วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อถ่ายทอดเพลงอีแซว ภูมิปัญญาท้องถิ่นสุพรรณบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ขั้นตอน คือ การสำรวจและ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร การประเมินผลและการ ปรับปรุงหลักสูตร โดยทดลองใช้หลักสูตรกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพังม่วง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่าเมื่อนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพังม่วง สอนโดยปราชญ์ชาวบ้านร่วมกับผู้สอนและผู้วิจัย เป็นเวลา 60 คาบ นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถแสดงเพลงอีแซวได้ และมีเจตคติที่ดีต่อ หลักสูตร

ประสิทธิ์ ศรีเดช (2544, หน้า 9) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในจังหวัดระยอง โดยการสร้างหลักสูตรเพลงพื้นบ้านจากข้อมูล ท้องถิ่นจังหวัดระยองและเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้าน สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดระยองมีความเหมาะสมที่จะไปใช้ในการพัฒนา การเรียน การสอน เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้านสูงกว่า การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติที่มีต่อเพลงพื้นบ้าน หลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นเพลงพื้นบ้านสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะการร้องเพลงพื้นบ้านหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น เพลงพื้นบ้านสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชำนาญ ชื่นจิตร (2536, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาจุดมุ่งหมายของหลักสูตร วิชางานช่างระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน เพื่อสำรวจและ เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูผู้สอน ศิษยานุศิษย์ โดยใช้แบบสอบถามประมาณค่าได้ค่าเฉลี่ย อันดับดังนี้ คือ เพื่อสร้างจิตสำนึกในการทำงานด้วยความปลอดภัยทั้งในและนอกเวลาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างนิสัยรักการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีคุณภาพในการทำงาน พัฒนาทักษะในการใช้ เครื่องมือได้อย่างถูกต้องและปฏิบัติงานอย่างมีระเบียบแบบแผน รู้จักนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประดิษฐ์ เป็นสิ่งของเครื่องใช้ที่มีประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวันให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพ และคุณลักษณะของอาชีพต่าง ๆ ทางอุตสาหกรรม ส่งเสริมให้ปฏิบัติงานอย่างมีความเข้าใจในการ ทำงานอันเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต

ลัดดาวัลย์ มีทอง (2548, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีขั้นตอนการพัฒนา หลักสูตร 4 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างหลักสูตร 2) การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ 3) การ ทดลองใช้หลักสูตร และ 4) การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดเจตคติ การวิเคราะห์ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยปรากฏว่า ได้หลักสูตรท้องถิ่นที่มีคุณภาพในระดับดีมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนมีความสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น และมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอนได้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิเวียน (Vivian, 1995, p. 2118-A) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และรูปแบบการคิดเรื่องการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรดูแลคุณภาพ พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นช่วยให้การเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อในการดูแลคุณภาพแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้น กล่าวคือยังให้ผลสัมฤทธิ์คงเดิมเมื่อนำไปใช้สอนกับท้องถิ่น

เบอร์นาร์ด (Bernard, 1996, p. 2123-A) ได้วิจัยเรื่องการเปรียบเทียบหลักสูตรวิทยาศาสตร์ระหว่างหลักสูตรนานาชาติในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลล์ กับหลักสูตรปกติในรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา พบว่า ระบบการศึกษาในรัฐออนตาริโอ มีการกระจายอำนาจทางการศึกษามากกว่าระบบการศึกษาในประเทศอังกฤษและแคว้นเวลล์ เช่น การส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตรขึ้นมาใช้เองได้ ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษา ส่วนท้องถิ่นของประเทศอังกฤษและแคว้นเวลล์ มีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนี้มาใช้เองน้อยมาก ดังนั้นจึงควรมีการผลักดันให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เช่น นำโปรแกรมวิทยาศาสตร์ ในรัฐออนตาริโอมาใช้สอน และให้ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

สมปิต ด้ญตรัยรักษ์ (2546) ได้จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องบุญบั้งไฟ และศึกษาผลการเรียนตามองค์ประกอบการเรียนรู้ คือ ความรู้สาระ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และทักษะกระบวนการตามเกณฑ์การเรียนรู้ ร้อยละ 80 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น ผลการศึกษา พบว่า 1) ได้รูปแบบและแนวทางการจัดทำหน่วยเรียนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) ผลจากการจัดทำหน่วยเรียนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางภาษาตามผลการเรียนรู้ตามองค์ประกอบการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้สาระ (Knowledge) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Affective) และทักษะกระบวนการ (Process) ซึ่งนักเรียนร้อยละ 80 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ 80) โดยคะแนนรายบุคคลและค่าเฉลี่ยของคะแนนนักเรียนทั้งชั้น คิดเป็นร้อยละ 81.43 นักเรียน

ทุกคนผ่านการประเมินตามองค์ประกอบการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้/ สาระ (Knowledge) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Affective) และทักษะกระบวนการ (Process)

ศุภวรรณ อาศรัยผล (2544) ได้สร้างหน่วยการเรียนรู้และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ที่มีรูปแบบทักษะสัมพันธ์และการบูรณาการสาระการเรียนรู้ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า ได้รูปแบบและแนวทางการสร้างหน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ที่มีรูปแบบทักษะสัมพันธ์และการบูรณาการสาระการเรียนรู้ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และผลจากการสร้างหน่วยการเรียนรู้ภาษาไทยที่มีรูปแบบทักษะสัมพันธ์และการบูรณาการสาระการเรียนรู้ นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาทักษะทางภาษาตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาระการเรียนรู้ภาษาไทย และได้ความรู้จากสาระการเรียนรู้กลุ่มต่าง ๆ ที่นำมาบูรณาการในหน่วยการเรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นันทนัช จิระศึกษา (2544) ได้นำการสอนแบบบูรณาการตามแบบวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี-สังคม มาทดลองสอน เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีและความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการตามแบบวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี-สังคม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมี ก่อนเรียน และหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้ที่ได้รับการสอนแบบบูรณาการตามแบบวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี-สังคม จะสามารถแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประภาพร เฟื่องแสง (2540) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีรูปแบบทักษะสัมพันธ์ และการบูรณาการเนื้อหาวิชา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยและจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จุพวดี จุฬศักดิ์สกุล (2544) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้รูปแบบการสอนแบบบูรณาการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนร้อยละ 90 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (ร้อยละ 70) โดยคะแนนรายบุคคล และค่าเฉลี่ยของคะแนนนักเรียนทั้งชั้น คิดเป็นร้อยละ 73.13 และนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนแบบบูรณาการ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบูรณาการ

เสาวพร บุญช่วย (2545) ได้นำเอาแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาศึกษาและพัฒนาหลักสูตรวิชานาฏศิลป์ของโรงเรียนให้เป็นหลักสูตรใหม่

ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เน้นการบูรณาการความรู้และฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยง ผลการวิจัยได้หลักสูตรนาฏศิลป์ที่เป็นไปตามแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลังจากการทดลองใช้หลักสูตรพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ความรู้ของนักเรียนทุกคน ผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้คือ สูงกว่าร้อยละ 60 ของคะแนนเต็มและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ภาคปฏิบัติของนักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ คือ สูงกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนาฏศิลป์ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัชรินทร์ คำรงค์สกุลชัย (2546) ได้พัฒนาหลักสูตรบูรณาการ สารคดีนาฏศิลป์ และอาชีพในท้องถิ่น เรื่องระบำกริดขาง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของจังหวัดระยอง ซึ่งเป็นการนำเอาสาระในส่วนของภูมิปัญญาทางดนตรีท้องถิ่น คือการตีกลองและการแสดงนาฏศิลป์พื้นเมือง ในเรื่องการประดิษฐ์ทำรำจากการประกบอาชีพกริดขางของคนในชุมชน นำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผลการวิจัยพบว่าผลการพัฒนาหลักสูตรได้หลักสูตรบูรณาการสารคดีนาฏศิลป์ และอาชีพในท้องถิ่นเรื่องระบำกริดขางสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง ที่มีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น หลักสูตรมีค่า P.M เท่ากับ 9.07 และผลการทดลองใช้หลักสูตร ผู้เรียนมีทักษะการแสดงดนตรีนาฏศิลป์ไทยสูงขึ้น และเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อดนตรีและนาฏศิลป์ไทยหลังการทดลองใช้หลักสูตร สูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05